مىرزاھەت كېرىمى

ھېيتگاھدا ھېيت كۈنى

(داستانلار)

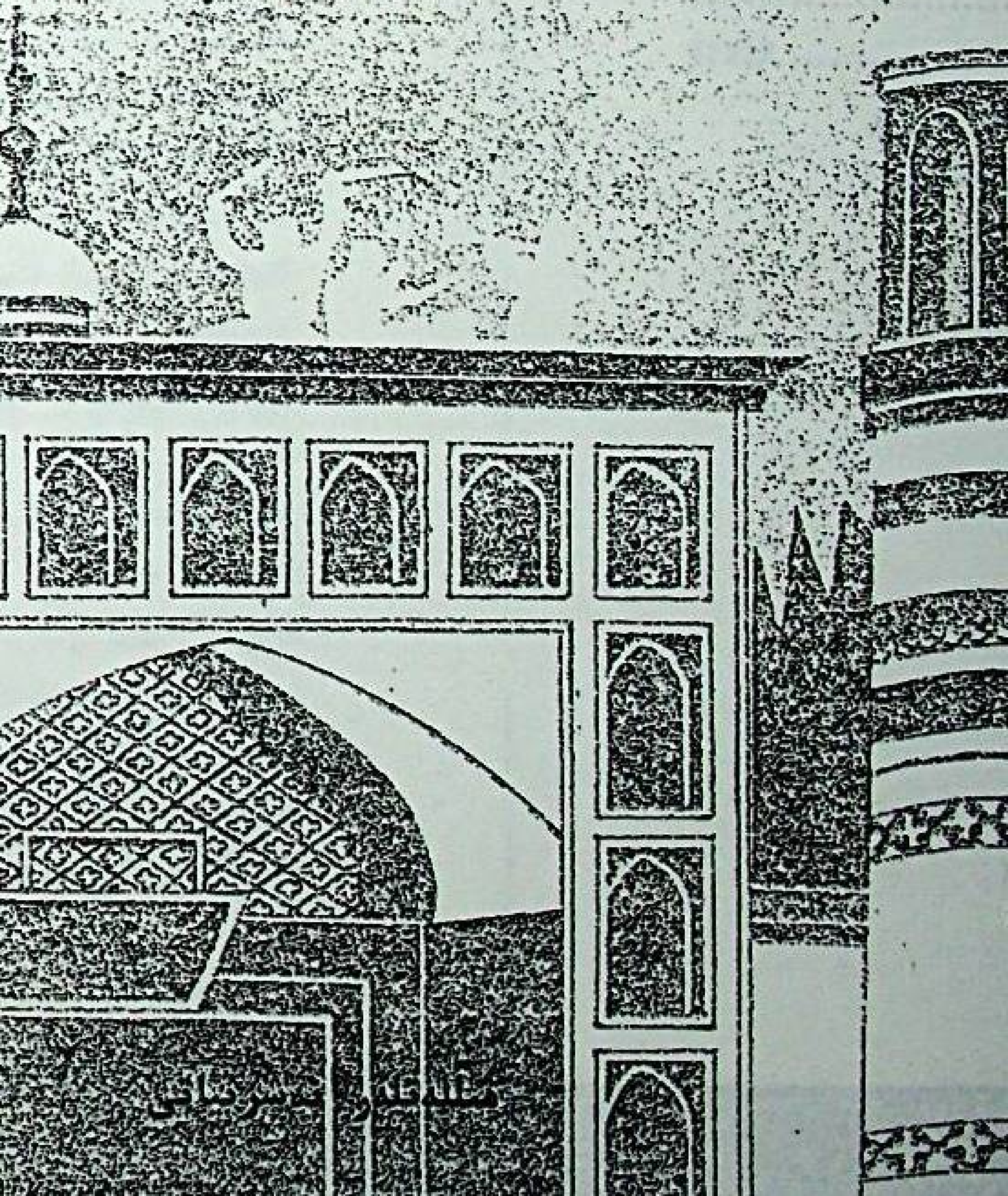

مۇندەرىجە

قەشقەر قەسىدىسى..................(1)

دوستۇمنىڭ ئۆلۈمى..................(11)

ھېيتگاھدا ھېيت كۈنى..................(33)

تەۋەررۈك كۆڭلەك ....(100)

يېڭى يىل سۈرەتلىرى..................(122)

قەشقەر قەسىدىسى

ئەزىزسەن قەشقىرىم، پەخرىمسەن،
شەرىپىم-شەۋكىتىم، بەختىمسەن.
نامىڭنى تارىختىن ئوقۇدۇم،
شەنىڭگە مەن قوشاق توقۇدۇم.
خاقانىڭ بولغاندا ئوغۇزخان،
ئىكەنسەن كۆز يەتمەس گۈلىستان.
كىيگەندە ئالتۇن تاج ئەرتۇڭا،
چۈشكەنىكەن كەيكاۋۇس قايغۇغا.
تۇرانىڭ ئۆسۈپ كۈچ-قۇدرىتى،
ئاشقانىكەن دۇنيادا ھۆرمىتى.
زال، رۇستەم يىغىلىپ ئۇ چاغدا،
قاپتىكەن ھەر ياندا ياۋ داغدا.
ئەلۋەك يۇرت ئىكەنسەن قەدىمى،
قەھرىمان، مەرد خەلقىڭ سەممىي.
كۆللىنىپ ھۈنەر ھەم سەنئىتىڭ،
ئالەمنى رام قىلغان ھىممىتىڭ.
ھۆسنۈڭدىن تارقىلىپ گۈزەللىك،

ئۆگەندى سەندىن رۇم، يەمەنلىك.
كۆچەيدىكى بۇغرالار خان بولۇپ،
مەرىپەت ئەھلىگە كان بولۇپ.
ياقتى بىر مەشئەلنى فارابى،
باشلاندى بىلىمنىڭ باھارى.
بولدۇڭ گۈل شەھرىسەن-خۇش پۇراق،
ئاچتىڭسەن بۇلبۇلغا كەڭ قۇچاق.
يۇسۇپ خاس ھاجىپنىڭ كىتابى،
قەشقەرلىق مەھمۇدنىڭ دىۋانى.
ئاشۇرۇپ شەۋكەتلىك شانىڭنى،
يايدى يەر يۈزىگە نامىڭنى.
سەن ئەزىز بولغاچقا، چىڭگىزخان
توختىماس ئىتىنى توختاتقان.
سەن ئىجاد قىلغان خەت-يېزىقنى،
ئۆگىنىپ بىلىمگە قىزىقتى.
ئۇ ئۇزاپ غەرب تامان ئالدى يول،
روسىيە، ھىندىنى قىلدى قول.
ئەجەبكى، ياۋۇزلۇق ئۇنى گۇم
قىلدى، زور بەستىنى باستى قۇم...
كۆتۈردى خارابە ئورنىدا،
سەئىدخان دۆلىتى ئورنىدا.
شاھ سۇلتان بولۇپ مەرت رەشىدخان،

سۆيۈندى باغرىڭدا بارچە جان.
چولپاندەك پارلىدى ئامانا،
ئاڭا تەڭ ئايال يوق جاھاندا.
ئۇ گۈزەل، ئۇ قەيسەر، ھايالىق،
يۇرت-ۋەتەن خەلقىغە ۋاپالىق.
جانلىنىپ مۇقامنى ئاڭلىدىڭ،
جان قەشقەر مۇڭلىنىپ ياڭرىدىڭ.
ئۆتتى شاھ كەينىدىن ئۆتتى شاھ،
بولدۇڭسەن قان ئاققان بىر جەڭگاھ.
ھېيتگاھنى ياسىدى زۇلپىيە،
ساز چېلىپ كۈيلىدى مۇترىبە.
ئالىملار،ئەزىزلار جاي تۇتۇپ،
ياتتى تۈت يېنىڭدا باش قويۇپ.
ئېپارخان سېنى دەپ، خان دېمەي،
كۆمۈلدى كۆكسۈڭگە جان دېمەي.
ئاتالدى ياقۇببەگ-بە دۆلەت،
ھەممىگە كۆرسىتىپ كۈچ-ھەيۋەت.
سېنى دەپ نوزۇگۇم ئېسىلدى،
ئۆلمىدى، ناخشىغا قېتىلدى.
ئۈستۈڭنى باستى شۇم جاھالەت،
كۆكسۈڭنى چىرمىدى ئاسارەت.
باستۇرۇپ كىرگەندە زو زۇڭتاڭ،

ئاتمدى ۋە يەنە كۈتكەن تاڭ.
جىمىڭ شۇرىن شىلدى گۈش ـ يېغىنى،
شېڭ ئۇرۇپ سۇندۇردى بېلىگىنى.
زالىملار ئىلكىدە خارلىنىپ،
ئۆتتۈگەن قەشقىرىم زارلىنىپ...
تۇغۇلۇپ شۇ هالدا كۆردۈمەن،
مىڭ قېتىم تىرىلىپ ئۆلدۈمەن.
سېلىنغاچ سىرتماقلار بويىنۇمغا،
توشۇپ دەرد، غەم ـ قايغۇ قوينۇمغا.
ئاه ئۇرۇپ مۇگۈنگا كۆمۈلدۈم،
زار بولۇپ يېشىمغا چۆمۈلدۈم.
چىقسامەن ھېيتگاھقا ھەر كۈنى،
ئاڭلايتتىم خەلقىمدىن مەن شۇنى:
"بەگ، ھاكىم، زالىمنى يۇتار يەر،
ئازادلىق قۇياشى نۇر تۆكەر..."
بۇ تىلەك، بۇ ئارمان، بۇ سادا،
روھىمنى كۆتۈردى بۇ ناۋا.
ئايرىلماي شائىرلار قەلەمدىن،
ياندۇردى چوڭ يانغىن ئەلەمدىن.
ئاه، شېئىر يېزىشنى كېچىدە،
سەمەندەر كەبى ئوت ئىچىدە.
تىزىلغان مىسرالار ئەسكەردەك،

هەر ئېيتقان غەزلى لەشكەردەك.
جەڭ باشلاپ باغرىڭدا روھلىنىپ،
غەمگۈزار خەلقىڭنى ئويغىتىپ.
ئۆچمەس ئىز قالدۇردى ئەجرىدىن،
رىشتىنى ئۈزمەي يار ۋەسلىدىن.
قوزغالدىڭ نەچچە بار ھۆرلۈك دەپ،
زورلۇقنىڭ دەستىدىن كەلمەي ئەپ.
بويالدى قۇچىقىڭ قان بىلەن،
دەسسىلىپ توزدى خۇش گۈل-چىمەن.
ئاقىۋەت ئاتتى تاڭ، يورۇدۇڭ،
ئەل نېمە، ئەرك نېمە؟ تونۇدۇڭ.
سائادەت قۇياشى نۇر چاچتى،
ھېيتگاھدا ھۆر بەختىڭ گۈل ئاچتى.
گۈلەختىن قۇتۇلغان بىپاناھ،
يېتىملەر يايراشتى باغ ئارا.
جاھالەت يايغان تور بۆسۈلدى،
مەرىپەت دۇرلىرى تۆكۈلدى.
پارتىيە بار، بىزگە بەخت يار، —
دەپ بىغەم بولغانتۇق، جان دىيار.
ۋا دەرىخ، گۈللىگەن بېغىڭغا،
شۇمبۇيا ئۈندى يان-يېنىڭغا.
قۇرۇتتى بارچە گۈل-چېچەكنى،

سارغايتىپ ياپ-يېشىل يېپلەكنى.
مەن كېلىپ شۇ چاغدا كۆچۈمگە،
قولۇمنى ئۇزاتتىم قەلەمگە.
مېنىمۇ بىر ئۇرۇپ غۇلاتتى،
كۆزۈمدىن ياش ئەمەس، قان ئاقتى.
ياۋۇزلار ئوت قويدى كۆكسۈمگە،
نەچچە مىڭ جان كۆيدى ئۈستۈمدە.
كۆيدى پاك ئەقىدەڭ، ئىدرىكىڭ،
كۆيدى شان-شۆھرىتىڭ، ئېتىكىڭ.
كۆيدى ئاھ سۇمبۇلدەك چاچلىرىڭ،
تۆكۈلدى يامغۇردەك ياشلىرىڭ.
كۆيدى بۇ يۈرىكىم پىژىلداپ،
ئۆرتىنىپ كاۋاپتەك ۋىژىلداپ.
كۆيدى ئاھ، داستانىڭ، مۇقامىڭ،
كۆيدى ئاھ، دىۋانىڭ، بايازىڭ.
تۇتۇلدى ئەدىبلەر، باغلاندى،
ئۇلارنىڭ ساپ قەلبى داغلاندى.
ئاقتى لاي، ئاقتى سۇ ئىش ئاقماي،
قۇرۇق سۆز قۇلاقتا خۇش ياقماي.
رودۇپاي تاغارنى كۆتۈرۈپ،
جاپاكەش دېھقانلار پۈكۈلۈپ.
كونۇ-تون تەر تۆكسە ئاچ قورساق،

مادارسىز يىقىلدى ئات ـ ئۇلاق .
قارىسام مۇنبەت يەر ـ ئېتىزغا،
ئايلانغان شور، تاتراڭ ئېگىزغا.
قېنى ئۇ تاغ كەبى ئالتۇن چەش؟
دەر ئىدىم بۇ كۆڭلۈم بولۇپ غەش .
قايدىسەن ئەركىنلىك، قايدىسەن؟
دەر ئىدىم كۈندىمۇ، ئايدىسەن؟
بوغۇچلاپ قويۇلغاچ قانىتىڭ،
ئۆتتى غەم ـ قايغۇدا هاياتىڭ .
بۇلۇتنى قاق يېرىپ تۇغدى كۈن،
ياڭرىدى ئالەمگە ئۇشبۇ ئۈن:
"ئەي يولداش، ۋەتەنداش، زامانداش،
گۇم بولدى دۆت ياۋۇز زىيانداش .
پاتمايدۇ ئازادلىق قۇياشى،
توسۇلماس بۇلۇتقا سىماسى..."
هېيتگاهدا ياڭرىدى ناغرا، داپ،
ئۆيلەردە چېلىندى نەي، راۋاب .
ئېلىندى پۇتۇمدىن سوغ كىشەن،
بېشىمدىن نەس قالپاق بىلەن غەم .
ياپىردىم كوچاڭنى بويلىدىم،
شادلىنىپ مەن ساما ئوينىدىم...
باغرىڭدا مەن قايتا تۇغۇلدۇم،

شائىرلار سېپىگە قوشۇلدۇم.
باقسام كۆز ئۈزەلمەي قالىمەن،
ئىشقىڭدا گۈلخاندەك يانىمەن!
مەنغۇ ئۆز ئوغلۇڭمەن، بۇ ئايان،
كەلسە گەر چەت ئەلدىن بىر مېھمان.
كۆزىنى ئۈزەلمەس بازاردىن،
قوغۇندىن، ئەنجۈردىن، ئانادىن...
جەننەتنى تەسەۋۋۇر قىلسا كىم،
جەننەتنىڭ ئۆزى سەن قەشقىرىم.
تېگىشكىم كەلمەيدۇ لوندونغا —
سېنى جان قەشقىرىم، ئالتۇنغا.
سەن ئازاد، سەن ئەركىن، سەن ئاۋات،
چىقاردىڭ سۇمۇرغدەك قوش قانات.
قايتىشنى كىم ئىستەر ئۆتمۈشكە،
ئوخشاپ بىر پاناھسىز دەلدۈشكە؟
بەرمەس جان كەتسىمۇ قولىدىن،
بۇ كۈننى تايماي خەلق يولىدىن،
ئەزىزلەپ، قەدىرلەپ نامىڭنى،
كۆتۈرەر شەرىپىڭ - شانىڭنى.
كۈنسېرى قۇدرەتكە تولىسەن،
سەنمۇ ئاي، يۇلتۇزغا قونىسەن.
ئىشەنچىم سەن ئۆزەڭ، چەت ئەمەس،

باغرىڭدا ئالىمەن خۇش نەپەس.
كېسىلگەن ۋاقتىدا كىندىكىم،
قوشۇلغان تۇپاڭغا پاك قېنىم.
بۆلەندىم مەن ساڭا بۆشۈكىم،
ئانارغا ئايلاندى يۈرىكىم.
خالايمەن ھەر قىشلاق-يېزاڭدا،
تۇغۇلسام يېڭىشلاپ باراڭدا.
سالساڭ ئۈز ئىشىڭغا سەن مېنى،
كۆيلىسەم مەدھىيىلەپ مەن سېنى.
يازساممەن ئۇپۇقنىڭ يۈزىگە،
تاغدىكى ئاھۇنىڭ كۆزىگە.
يازسامەن گۈل بەرگى ياپراققا،
قۇچقىنىڭ تولسا لىق قوشاققا.
مەن مۇراد تاپسامۇ، جانىجان
مېھرىڭگە قانمايمەن ئانىجان!
چوڭ قىلدىڭ سەن ئاسراپ تەربىيىلەپ،
مەن نىچۈن يەتكۈزمەي ئەلگە نەپ؟
سەن بۈگۈن مەنزىلگە سالدىڭ ئات،
تاپسەن ۋىسالدىن سەن مۇراد.
جان قەشقەر، جان قەشقەر، جان قەشقەر!
ئەزىزدۇر سەن بەرپا بولغان يەر.
ساڭا خاس ۋۇجۇدۇم ھەر زامان!

بار مېنىڭ قەلبىمدە بىر ئارمان:
مەن نورۇز بۇلاقنىڭ يېنىغا،
كۆمۈلەي بوۋامنىڭ قېشىغا.

1979 ـ، 1982 ـ يىللار.

دوستۇمنىڭ ئۆلۈمى

1

دوستۇم ئالدىدا يايغان قوش قانات،
گويا تاۋۇستەك گۈزەل مەنزىرە...
ياتار كۆز سېلىپ ئۇ تېخى ھايات،
ياتار ئورۇلۇپ كونا جەندىگە.

ئۇنى قىينايدۇ ئاغرىق ئازابى،
زەئىپ كۆكسىگە سانجىپ نەشتىرىن.
تۈگۈلۈكتىن كۆككە ئۆرلەيدۇ ئاھى،
كۆزى ئېلىشىپ چۆرگىلەر زېمىن.

رۇسلىنىپ بىردىن ياتتى بۇ يىگىت،
چېھرى سەبدەدەك سارغىيىپ كەتتى.
"ياش ئىدىڭ بالام، نىتەي، ئاھ، ئىست!..."
دەپ يىغلاپ ئانا ھوشىدىن كەتتى...

بىردىن كۆزىنى ئاچتى ئۇ يىگىت،
يۈگۈرۈپ قىزىللىق يۈزىگە سەل-پەل،
"ئانا!" دېدى ئۇ ھالسىز ئۈن بىلەن،
يۈرىكى گۈپ-گۈپ ئۇرۇپ شۇ مەھەل.

"ۋاي مېنىڭ بالام تىرىك ئىكەن" دەپ،
ئانا ئۆزىگە كەلدى شۇ ھامان.
سۆردى يۈزىنى، يىغلاپ ئوغلىنىڭ
پىشانىسىگە تەر چىقىپ تۇرغان.

ئانا مەڭزىگە ئاستا قولىنى—
يىگىت ئۆزىتىپ سۆرتتى يېشىنى.
بىر ئاز كۆتۈرۈپ يەنە لەسىدە
تەككە قويدى قايغان بېشىنى.

ئىنىمۇ چۇراپ تۇردى ئورنىدىن،
نان ئېلىپ كىردى بىر داستىخاندا.
ناننى بېشىدىن ئۆرۈپ ئوغلىنىڭ،
دېدى: "ئەجەلنى قايتۇر ئىلاھا!..."

مېھرى دولقۇنلاپ دەردلىك كۆكسىدە،
يوغان ئېچىلدى دوستۇم كۆزلىرى.

ئالدىدا پارلاپ گۈزەل مەنزىرە،
كۆڭلىنى ئىزھار قىلىپ سۆزلىدى:

"ئۇرمىغىن پەريات، يىغلىما ئانا،
ئاھ، قىلالمىدىم مەن ئىززىتىڭنى.
قەرز بولۇپ ئەجرىڭ قالاتتى يانا،
قىلسام ھېسابسىز ھەق خىزمىتىڭنى.

چوڭ قىلدىڭ مېنى سەن چېكىپ ئازاب،
چۆشمەي ئۆشنەڭدىن رودۇپاي تاغار.
سېنى كۆلپەتتىن قۇتۇلدۇراي دەپ،
بولغان ئىدىم مەن بىلىمگە خۇشتار.

لېكىن، ئانىجان قۇتراپ چايانلار،
بىلىم ئەھلىنى باستى پالاكەت.
داۋانلار ئاشقان ئىككى پۇتۇمغا
چۈشتى سوغ كىشەن، تارتتىم رىيازەت.

ئانا، ئۇمىدىم ئۈزۈلگىنى يوق،
سائادەت قۇشى قونار بېشىڭغا.
مۇپتىلا قىلدى تېنىمنى زىندان،
ئاھ، بۇ كېسەلگە — زامىن چېنىمغا.

ئانا، ياشاشنى ئىستەيمەن شۇنچە،
قانداقمۇ ئوغلۇڭ ئايرىلسۇن سەندىن.
ئانا،جان ئانا!......................
........................رازى بول مەندىن"

پەسلەپ ئاۋازى ياشلىرى سىرغىپ،
ئانا بوينىغا سالدى ئۇ گىرە:
"ياق، مەن ساقىيىپ قالىمەن ئانا،
خۇشال ئولتۇرغىن زادى غەم يىمە..."

ئۆتەر مىنۇتلار، سائەتلەر ئاستا،
ئۆتەر كۈندۈز-تۈن بەكمۇ ئۇزۇرۇپ.
دوستۇم ياتىدۇ ئانا چېھرىگە
تەلمۈرۈپ قاراپ، ئوڭدا سوزۇلۇپ.

يادىدىن كەچكەن ئىشلار كۆزىگە
كۆرۈنۈپ، ياشاش ئىشقى كۈچىيەر.
ئەنە ئۇستازى سۆزلەر مۇنبەردە،
دوستۇم مۇشۇ ئان زوقلىنىپ ئىشتەر.

ئەنە دوستلىرى، ساۋاقداشلىرى،
تەكرارلايدۇ دەرس گۈلزار ئىچىدە.

سۆزلەۋاتقاندەك ھېس قىلىپ ياتار،
ئۆزىنى گويا ئۇلار ئىچىدە.

ئەنە ھەيۋەتلىك خانتەڭرى تېغى،
ئۇ ئېنىق كۆرەر- قارلىق چوققىنى.
ئەنە داۋالغۇپ كۆك بۇغدا كۆلى،
تۇرار قىرغاقتا چىللاپ سۆيگىنى.

ئەنە ئولتۇرار دەريا بويىدا،
تىڭشاپ ئېقىننىڭ شاۋقۇنلىرىنى.
يازار ئۇ داستان، شېئىر مۇشۇ دەم،
باسالماي يۈرەك يالقۇنلىرىنى.

ئۆتىدۇ ئۇنىڭ كۆزى ئالدىدىن،
يېشىل داللار- مول ھوسۇل كانى.
ئويۇن- تاماشا، سەيلى قىزىغان،
ئانا ۋەتەنىنىڭ باغۇ- بوستانى...

چۆچۈپ ئۇ جۆيلۈپ چاقىرار شۇندا،
دوستلار ئېتىنى، ئۇستاز نامىنى...
ئورنىدىن چۇراپ قوپۇپ چاقىرار،
قاراپ ئىشىككە سۆيگەن يارىنى...

"بالام، جان بالام، بىئارام بولما!"
دەيدۇ تەسەللىكتە ئۇنى ياتقۇزۇپ.
ئوغلۇم ساقىيىپ قالارمىكىن دەپ،
سەدىقە قىلار ئانا ئاھ ئۇرۇپ...

2

سىل ئىدى دوستۇم رەڭگى زەپىرەك،
تارتتى بۇ كېسەل دەردىنى ئۇن يىل
دورا- دەرمانلار بولمىدى شىپا،
ئىستەر ياشاشنى ئۇ بىچارە دىل...

بىر كۆزلۈك مەخلۇق قارا قولىنى،
سوزۇپ ئۇنىڭغا سالىدۇ چاڭگال.
قاچۇرۇپ بىمار دوستۇم يۈزىنى،
تاشلىنىپ يانغا ئىڭرايدۇ شۇ ھال.

ياكى بىر دوۋە چۇشۇپ تۈگۈلۈكتىن،
كەلسە كۆرۈنۈپ تەگلەپ ئۇنىڭغا؛
تۇرۇپ كېتىدۇ تولغىنىپ بىردىن،
تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن شۇنىڭغا.

پەيدا بولۇپ بىر جادىگەر موماي،
خەۋەر بەرگەندە "شىرىن ئۆلدى" دەپ ؛
دوستۇم ئۆزىنى شۇ چاغ تۇتالماي،
پەريات چېكىدۇ "ئاھ!..." دەپ ئۆندەرەپ.

گاھى مەي سۇنۇپ ھۆرى - غىلمانلار،
يېتىپ كېتىدۇ كۆز يۇمۇپ مەسخۇش.
ئەۋۋەل قىزىرىپ، سارغىيىپ ئاندىن،
تاتىرىپ چىرايى بولىدۇ بىھۇش......

خىلمۇ خىل تۇستە كۆرۈنۈپ ئۆلۈم،
ئۇنى بىئارام قىلاتتى شۇنداق.
ئەجەل ئاتلىق شۇم ياۋۇز ياۋ بىلەن،
جەڭ قىلىپ دائىم ياتاتتى شۇنداق.

ھالسىراپ قالغان ئىدى ۋۇجۇدى،
كۆز نۇرى ئۆچۈپ سوغۇق چىرايدە.
ياشاش ئۈمىدى، ئەركى، غۇرۇرى،
قالغانتى پەقەت ئۈنىڭ مېھرىدە.

* * *

تۇغۇلۇپ ئۆلمەس كىشى بارمىكىن؟
ئۆيلا! سەن سېلىپ دۇنياغا نەزەر.

پەيغەمبەر، ۋەلى، پادىشاھ، ئالىم،
ياشاۋەرمەيدۇ ئاخىر جان بېرەر.

"بۇ ياش،بۇ قېرى،بۇ پاك،گۈزەل" دەپ
ئايرىماس ئۆلۈم،باقماس ھالىغا.
گادايمۇ،بايمۇ تاپشۇرار جاننى،
ئۇلار باراۋەر ئۆلۈم ئالدىدا!

ئېھتىمال شۇ دەم قانچە شاھ ـ ۋەزىر،
يۈزلەپ مەنسەپدار، مىڭلىغان پۇقرا؛
دوستۇمدەك ئاغرىپ ياتقاندۇ ئىڭراپ،
ئامالسىز،ھالسىز تەلمۈرۈپ ئۆگدا.

ئېھتىمال بىرى قىلىندۇ پۇشمان،
ئەلگە نەپ بەرمەي ئۆتكەنلىكىگە.
بىرى جان تىكىپ بولۇپ ھۆكۈمران،
ۋەھشىيانە قان تۆككەنلىكىگە.

ئېھتىمال بىرى تۆۋەنگە باقماي،
دائىم يۈكسەككە قاراپ ياشىغىپ؛
يېقىلغىنىدا ياتقاندۇ بىر كۈن،
جاھان تالىشىپ، جانمۇ تالىشىپ!

ئېھتىمال بىرى قېلىپ غەپلەتتە،
پەخىرلەنگەندۇ ئۇرۇن، نامىدىن؛
كۆتمىگەن چاغدا دۇچ كېلىپ دەردكە،
بەلكى بولغاندۇ كېتىپ ھالىدىن؟

ئېھتىمال بىرى ئۆزىدىن باشقا
كىشىنى ئادەم سانىماي ياشاپ؛
خورلىنىپ ئەتتەك ھالغا قالغاندا،
پۇشمان يېگەندۇ قولىنى قاساپ؟

ئېھتىمال بىرى چېقىپ چاياندەك،
ئاغرىتىپ سەپداش، يۇرتداش كۆڭلىنى؛
ياتقاندۇ رەڭگى بولۇپ ساماندەك،
قاخشاپ ئاغرىقتىن، چىقماي شۇم جېنى.

ئېھتىمال بىرى ياخشىنى قەستلەپ،
ئەلدىن يوشۇرۇن قىلىپ خۇنخورلۇق؛
ياتقاندۇ ئەلھال تېنىقى پەسلەپ،
قىساس قولىدا كېلى بوغۇقلۇق.

ئېھتىمال بىرى يېقىن دوستىنى،
كۆرەلمەي ھەسەت قىلىپ كەينىدىن؛

ئۇچىگە زەرداپ تولغاندۇ راسا،
تەن بەرمەي ھامان، يانماي پەيلىدىن.

بىرى سۈت بەرگەن ئانا زارىغا،
باقماي، ھالىدىن ئالماي خەۋەر ھەم؛
بىرى ناردىزا ئاتا ئاھىغا،
يەتمەي يىقىلىپ ياتقاندۇ شۇ دەم...

باركى ھەممىدىن يامان بىر كىسەل،
تېپىلماي كەلدى ئۇنىڭغا دورا.
قەست قىلىپ تىنماس ئۇ كىچە-كۈندۈز،
بىراۋغا كولاپ خەندەك ۋە ئورا.

باركى بىر كىسەل خۇددى ئۇ ئاپەت،
ئەل بىزار بولغان نامى كۆيدۈرگە.
بۇنداق كىسەلمەن نەپرەتكە دۇچار،
ئۆلىدۇ كەلمەي تىلىمۇ سۆزگە.

باردۇر دوستۇمدەك كىسەل ئالەمدە
ئۆلۈمنى پىسەن قىلمىغان ھوشيار.
ھاياتنى سۆيگەن بۇنداق ئادەمگە،
يەرۇ-كۆك دائىم ئەمەسمۇ خۇشتار؟

ئۆز تېنى بىلەن ۋەتەندىشىنى،
ياۋنىڭ ئوقىدىن ساقلىغان باتۇر؛
يەردە قويماي خەلق ئىشەنچىسىنى،
قورقماي ئۆلۈمدىن ئاقلىغان باتۇر؛

تالاي ئىنسانلار ياشىغان، ئۆتكەن،
بىر-بىرىگە بولۇپ يار-يۆلەك.
باسار ئەۋلادلار ئەجداد ئىزىنى...
باقساڭ جاھاننىڭ قويىنى بىر كۆرەك.

دۇنيادا كىبەل بولۇپ ياتقانلار،
ھېسابسىز ئەمەس، بەك ئازمۇ ئەمەس.
ئۆز تېنىدىكى قاننى ساتقانلار،
چارىسىز قىلار ياشاشقا ھەۋەس...

* * *

دوستۇم ئالدىدا گۈزەل مەنزىرە،
ئىنتىلىپ ئاڭا كۆز سىلىپ ياتار.
سايرايدۇ بۇلبۇل گۈلنىڭ بەرگىدە،
قاي تامان باقسا شۇ ياندا باھار.

قارلىق چوققىدىن دۇر چېچىپ چۈشەر،
ھەيۋەتلىك ئېقىن بولۇپ شاقىرام...

پايانسىز دالا زەرگە پۈركىنەر...
دوستۇم تەلمۈرۈپ بولۇر بىئارام.

3

دوستۇم ياشاشنى ئىستەيدۇ ھامان،
ئانا يۇرتىدىن ئۆزەلمەي مېھر.
تىكىلىپ كۆزى سولغۇن دالىغا
ھېسقا چۆمۈلۈپ قىلاتتى پىكىر:

"تۇغۇلغان چاغدا شاھمۇ، گادايمۇ،
يالىڭاچ چۈشەر يەرگە ـ تۇپراققا.
نۇر سېپەر پەرقسىز قۇياشمۇ، ئايمۇ،
دۇنياغا كەلگەن سانسىز بوۋاققا.

بىرى چوڭ بولۇر ئەتىۋار ئەزىز،
بىرى جاپادا خارلىنىپ ئۆسەر.
"ئەلگە نەپ" بىرىش تارازا ـ ئۆلچەم،
ياخشى ـ يامنى ئاندىن بىلىنەر.

شاھ ئەمەس ئاتام ياكى كاتتا باي،
مەلىكە ئەمەس غەمگۇزار ئانام.

يەر، سۇ، مۈلۈككە بولغاچ مەن گاداي،
يەتمەس ئالتۇنغا قولنى ئۇزارتسام.

سالالمىدىمەن چۆلدە بىر ئۆتەڭ،
يولۇچى چۇشۇپ ھاردۇق ئالغۇدەك.
سالالمىدىمەن دەرياغا كۆۋرۈك،
ئەلنىڭ ئاغزىدا نامىم قالغۇدەك.

يا قىلالمىدىم يۇرتۇمدا بەرپا
بىر بىلىم يۇرتى — دىلدار ئىجادكار.
يا قۇرالمىدىم بىر باسمىخانا،
مەمنۇن بولغۇدەك خۇشتار ئىجادكار.

ئارزۇمدىكىدەك بىر ئىش قىلالماي،
ئەلنىڭ غېمىنى يېدىم كۈيلىدىم.
ئەل غېمى بىلەن كارى يوق مەككار،
تاش يۈرەكلەرنى قاغاپ سۆزلىدىم.

بۇنىڭدىن بۆلەك يوقتۇر گۇناھىم،
ناھەقتىن تۆھمەت چاپلىدى مەلئۇن.
ھەقنى ھەق دېيىش دېنىڭ شوئارىم،
دېدىم مەن شۇڭا قۇزغۇننى قۇزغۇن.

چاياننى چايان دېدىم، چېقىشتىن
قورقۇپ ياچمۇەگ دېمىدىم ھېلى.
چىغاننى مەن گۈل دېمىدىم، لېكىن
سانجىلدى قولغا گۈلنىڭ تىكىنى!

بۆرىنى - بۆرە، تۈلكىنى - تۈلكە،
دېدىم قويلارغا مەن بېرىپ شەپە.
قىلماي خۇشامەت، زالىم ياۋۇزغا،
ياشىدىم ھالال چۆمۈلۈپ تەرگە.

كۆرسەتمەيدۇ بۇ نادانلىقىمنى،
بىلگەنلىكىمدىن بېرىدۇ دېرەك.
شۇڭا سوقىدۇ يۇرت، ۋەتەن ئۈچۈن
تىنماي گۈپۈلدەپ تېنىمدىكى يۈرەك!

چىل بۆرە بىردىن چىشلىدى قاساپ،
زەخمە يەپ قاتتىق بولدۇممەن كېسەل.
پۇشمىنىم يوقتۇر قىلغان ئىشىمدىن،
ئېيتقان سۆزۈمدىن رازىمەن تۈگەل.

گۈزەل ۋەتەننىڭ ساپ ھاۋاسىدىن،
دەم ئالغىنىمغا لايىق ياشىدىم.

غەيرىي مەقسەتتە تىكىلگەن كۆزگە،
غەم- ئەندىشىسىز كۆلۈپ قارىدىم.

گۈلنىڭ تىكىنى، ئاينىڭ دېغى بار...
راستىنى سۆزلەشتىن قورقۇش جىنايەت.
خۇشامەتچىلەر ئاقنى "قارا" دەپ
بولۇپ كۆيدۈرگە قىلار خىيانەت.

بەردى يىللار بۇ ئاچچىق ساۋاقنى،
تەخسىكەشلەرنىڭ خىسلىتى قۇللۇق.
كىشى قولىدا تۇرغان تاۋاقنى،
چېقىپ توختىماي قىلىدۇ شۇملۇق.

نېسىپ بولمىدى قاتنىشىش جەڭگە،
مەيلىتى ئۆلسەم باتۇر ئاتىلىپ.
قوشالمىدىم مەن ئېلىمگە تۆھپە،
ئىجادكار دانا، ئالىم سانىلىپ.

تېخى ھەۋەسكار ئوقۇغۇچىمەن...
كېلىپ دۇنياغا نە لەززەت كۆردۈم؟
قەھرىمان، مەردلەر بېشىدىن ئۆتكەن،
كەچۈرمىشلەردىن خالىي بۇ ئۆمرۈم.

قىلمىغاچ ئەلگە شۇملۇق، يامانلىق،
ۋىجدان ئازابى تارتماي ئۆلمەن.
خەلق غېمىنى يەپ ئاشقان داۋاندىن،
ئەۋلاد قەلبىدە ئۆمۈر سۈرىمەن..."

دوستۇم كۆڭلىدىن كېچىپ شۇ ئويلار،
ئېغىر تىنىدۇ كۆكسى دولقۇنلاپ.
ياندۇرۇپ ئوتتەك ئۇنى قىزىتما،
گويا ۋۇجۇدى كۆيەر يالقۇنلاپ.

ۋەھىمە سالار دوستۇمغا ئۆلۈم...
دوستۇم جەڭ قىلار شۇم ئەجەل بىلەن.
ئويچان بېشىغا، ئوتلۇق كۆكسىگە،
سانجىلار ئاغرىق بولۇپ مىخ، تىكەن...

4

تاڭ ئاتتى يەنە چىللىدى خوراز،
كۆز ئاچتى دوستۇم "سۇ!" دەپ ئىنىقلاپ.
ئانا ئىچكۈزدى پىيالىدا سۇ،
دوستۇم "ئۇھ!" دېدى ئۈچ قېتىم ئوتلاپ.

دوستۇم دېگەندە: "تۈزۈلۈپ قالدىم...
كۆك چۆچۈرىسى ئېتىپ بەرگىنە..."
"ماقۇل جان بالام" دېدى ئانىسى،
ئۈمىد چىرىغى يېنىپ قەلبىدە.

بىراق كۆز سېلىپ دەرىزىدىن ئۇ،
قاخشال دەرەخنى كۆرۈپ توختىدى.
"نەدە كۆك بولسۇن كەچكۈز پەيتىدە..."
قاراپ مۈگىلىنىپ ئانا ئويلىدى.

"يۆلگىن ئانا ئالدىغا چىقاي،
دوستلىرىم كەلدى!...
دوستلىرىم كەلدى!..."
دوستۇم تايىنىپ ئىككى قولىغا
سەل كۆتۈرۈلۈپ ھوشىدىن كەتتى...

* * *

ھەم چېچەن ئەمچى، ھەم غەمخور ئانا،
ھەم مەسلىھەتچى، تىنماس خىزمەتكار؛
بولۇپ ئوغلىغا دائىم باش پاناھ،
كەتمەي بېشىدىن بۇ ئايال باقار.

دوختۇرخانىغا، دوختۇر ئالدىغا،
نىچۈن كېسەلنى ئۇ ئېلىپ بارماس؟
(دوختۇر تەكشۈرۈپ، پۇلى بولمىسا،
قاخشاپ ئۆلسىمۇ ياتاققا ئالماس...)

بىچارە ئانا شۇ سەۋەب بىلەن،
قىلار خۇداغا يىغلاپ ئىلتىجا.
ئاغرىپ بىمەھەل، بىئەجەل كەتكەن،
قەدىردان ئېرى چۈشۈپ يادىغا.

شۇ ئان يۈرىكى بولۇپ لەختە قان،
ئوغلى كۆكسىگە قويىدى بېشىنى.
"سەن مېنى يالغۇز قويۇپ كەتمىگىن..."
دەپ نادامەتتە تۆكتى يېشىنى.

ئانا تىنىقى ياكى يېشىمۇ
ئۇنى دەرمانغا كىرگۈزگەن شۇ تاپ؟
دوستۇم ھوشىغا كەلدى ۋە يانا،
كۈلۈمسىرىدى تەلمۈرۈپ قاراپ.

بىر ئانىسىدىن باشقا يېنىدا،
قېرىندىشى يوق، جان كۆيەرى يوق؛

دوستۇم ياشاشقا ئىنتىلىپ ھامان،
ياتار تىكىلگەن كۆزلىرى ئۇچۇق.

كۆرۈنەر ئاشۇ گۈزەل مەنزىرە...
ئانىسى ئەجەب كۈلەر ئالدىدا.
تولپارغا مىنگەن يارى ئاسماندىن،
گۈل سۇنۇپ ئۇچۇپ چۈشتى ئالدىغا.

دوستۇمنىڭ تويى بولامدۇ شۇ تاپ؟
كىرمەكتە بىر-بىر دوستلار ئىشىكتىن.
ھويلىغا، ئۆيگە تولدى كىشىلەر،
كۈتەر مېھماننى ئانىسى تەمكىن..

دوستۇم ئورنىدىن تۇراي،دەر ئەمما،
كۆتۈرەلمەيدۇ ئېغىر جىسمىنى.
كىمنىدۇر كۈتەر، كىمنىدۇر ئىزدەر،
چاقىرالمايدۇ ئاتاپ ئىسمىنى.

دوستۇم ئاغزىنى ئامشىپ،ئۆمەللەپ،
گەپ قىلاي دېسە چىقمايدۇ ئۈنى.
چاڭگال سالدىمۇ رەھىمسىز ئۆلۈم،
بوغۇلدى بىردىن ئۇنىڭ ھەلقۇمى.

ئانا ئۈزىنى ئاتتى ئوغلىغا،
پېشانىسىگە ياقتى لېۋىنى.
تىكىلىپ قالدى دوستۇم تورۇستا،
چىشى كىرىشىپ تېزلەپ تىنىقى.

كۆكسى دولقۇنلاپ ئەزىم دەريادەك،
لېۋى كۆكىرىپ، ئاقاردى يۈزى.
چىشلىرى ئاجراپ، ئاغزى ئېچىلىپ،
توختىدى ئاخىر ئوتلۇق يۈرىكى.

ئاسماندىن نامسىز بىر يۇلتۇز ئاقتى،
شاختىن ئۈزۈلۈپ چۈشتى بىر ئالما.
مۈشۈ ئان يامغۇر تاراسلاپ ياغدى،
ئانا ئاھ ئۇرۇپ دېدى: "ۋاي ئاللا!

ئەمدى تاغ كەبى يار-يۆلەك بولۇپ
ئەزىزلەر مېنى كىممۇ ئانام... دەپ؟
ئەمدى ئۈمىدتىن بۇ كۆڭلۈم يورۇپ،
مەن سۆيۈنىمەن كىمنى بالام... دەپ؟

ئېسىت جان بالام، مادارىم بالام،
قۇتقۇزالمىدىم ئۆلۈمدىن سېنى.

ئارماندا۔ داغدا، قويۇپ كەتتىڭسەن،
پىراق .ئوتىدا ياندۇرۇپ مېنى...“

ئۆي ئىچى توشتى زارغا۔ھەسرەتكە،
يىغلىدى ئاسمان تۆتۇپ قارىلىق.
كەتتى ئەبەدىي دوستۇم لەھەتكە،
داۋا تاپالماي تارتىپ خاپىلىق.

مۇدھىش شۇ ئۆلۈم مۇزلىتىپ تەننى،
قورقساڭمۇ كىبلەر، قورقمىساڭمۇ ھەم.
ئەل غېمىنى يەپ ياشا ئەجرى قىل،
يېمەي ئارتۇقچە ئۆلۈشتىن سەن غەم.

* * *

مەن ئوغۇل بولدۇم ئەزىز ئانىغا،
جېنىمدەك ئاسراپ ئىززەت قىلىمەن.
ئانىنىڭ كۆزى دائىم بالىدا،
بەل باغلاپ ھارماي خىزمەت قىلىمەن.

دوستۇم، ئېيچ ياتقىن، ئىزىڭنى باستىم،
يېتىپ مەن بۇگۈن يارنىڭ ۋەسلىگە،
ماڭا يۈز ئاچتى،

ئۆلۈم ئالدىدا.
ساڭا كۆرۈنگەن گۈزەل مەنزىرە...

سۆيۈنۈپ كۆڭلى بۇ ھۆر زاماندىن،
سېنى سېغىنىپ ئەسلەيدۇ ئانام.
دەيدۇ گۈل دەستە قويۇپ قەبرەڭگە:
"كاشكى مۇشۇ دەم بولساڭمۇ بالام..."

1969 ـ ، 1980 ـ يىللار.

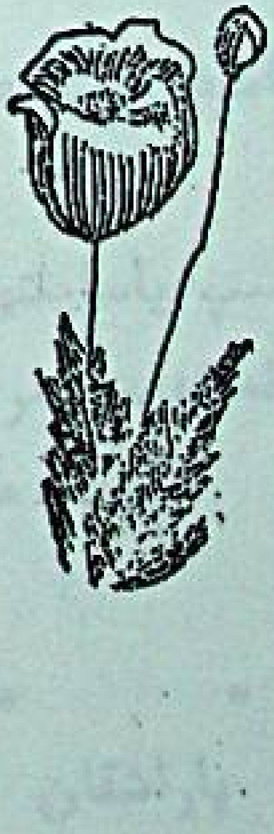

ھېيتگاھدا ھېيت كۈنى

مۇقەددىمە

يىل بويى توشۇپ مول نازۇ-نېمەتكە،
دېھقانىنىڭ ئەجرىدىن ياشنايدۇ ھېيتگاھ.
ھاياتقا مۇھەببەت ئۇرغۇتۇپ، دەردلىك —
ھىجراندىن ۋىسالغا باشلايدۇ ھېيتگاھ.

نېمىشقا مەن يازماي بۇ ھەقتە داستان،
پاك سۆيگۈ، ۋىجدانغا ئوقۇپ مەدھىيە.
قالمايتتىم ئارماندا، داستانىم ئەگەر،
كىشىلەر كۆڭلىگە ياقسا-ئەرزىسە...

1-باب كۈتمىگەن ئۇچرىشىش

ئالتۇندىن ياسالغان ئوقيانى بەتلەپ،
كۈن ئۇپۇق يۈزىدىن نۇرىنى ئاتتى.

سلكىپ دەل ـ دەرەخنى زىمىستان ئەدەپ،
نەشتىرىن قولاقىا سانجىپ چاقاتتى.

كۈندىن زەر چېچىلغان، بولۇتتىن سوغۇق،
قەشقەرنىڭ بۇ قىشى ئاجايىپ شۇنداق.
كىلەتتى كىشىلەر كۆڭلىدە خۇشلۇق،
مۇشۇ تاپ ھېيتگاھقا ئاچقان كەڭ قۇچاق.

چىلىنار پەشتاقتا سۇناي ۋە ناغرا،
ياڭرايتتى شۆھرەتلىك بۇ شادىيانە.
ياڭرايتتى ئاقىرىپ چاقنىغان تاغدا،
بۇ كۈتكەن مۇرادتىن ئىدى نىشانە.

ئىشق بىلەن ساماغا چۈشكەن ياش ـ
قېرى،
سەكرىشىپ ئايلىنىپ ياسايتتى قاينام.
دەبدەبە ئىچىدە ئەنئەنە سىرى،
باشلاندى قۇربان ھېيت ـ مۇقەددەس
بايرام.

* * *

...چەكمەن تون ياراشقان تەمبەل
بەستىگە،

يىراقتىكى ساماغا كۆز سېلىپ تۇرار.
ھەسرەتنىڭ ئۇچقۇنى، ئويچان كۆزىدە،
گويياكى ئەمەشەلدەك ئوت ئېلىپ تۇرار.

ئايلىنىپ قول تاشلاپ، سەكرەپ پۇت
يۆتكەپ،
گاھ كۆككە قاراپ، گاھ ئېگىلىپ يەرگە؛
كۆڭۈل دەرياسىدا ئىشقى ئۆركەشلەپ،
خەلق ساما سالاتتى چۆمۈلۈپ تەرگە.

ئاق رومال، كۆك رومال، ھال، قىزىل
رومال-
سالغان قىز- چوكانلار- پەرىلەر توپى.
يىگىتكە كۆلزاردەك كۆرۈنەر شۇ ھال،
ساماغا تەلپۈنۈپ ئىگىلگەن بويى.

كاۋاپنىڭ خۇش ھىدى، شورپىنىڭ
ھورى
ئۇرۇلار يىگىتنىڭ دىماغلىرىغا.
"شەرۋەت يە، ياغ- گۆش يە، جانىڭ
ھۇزۇرى!..."
دېگەن ئۈن ئىشتىلىپ قۇلاقلىرىغا...

"كەپتۇ ئۇز ئەكسگە قەشقەرنىڭ پەيزى"
دەپ يىگىت خىيالچان تاشلىدى قەدەم.
(كىچەتتى كۆڭلىدىن سەرگۈزەشتىسى،
مۇشۇ ئان ئۇنىڭغا بولۇپ غەم- ئەلەم.)

خېرىدار چاقىرىپ توۋلايدۇ باققال،
نېمەتكە رەستە، يول لىق توشۇپ
كەتكەن.
جىگدە، قاق ھەم ياڭاق، ئانار ۋە
ئامۇت،
تۇگدا بال، مۇراببا، ئىدىشتە گۈلقەن...

بەس-بەستە يېيىلەر پىچىلغان قوغۇن،
كۆك ئۈزۈم سۆكەندە، تەۋەگدە ئاق
نان...
كەلدى كۆز ئالدىغا ئۆز يۇرتى تازغۇن —
مېۋىنىڭ كانىدۇر، باغلىرى بوستان.

بىر سائىل ئايالنى كۆردى ئۇ يىگىت،
قول سۇنۇپ ئولتۇرغان مۇنار تۈۋىدە.
ئۇ توختاپ سەپسىلىپ كەلگەندە يېقىن،
كۆرۈندى تونۇشتەك ئۇنىڭ كۆزىگە.

ئەجەب ئۇ يىنىدا سائىل ئايالنىڭ،
قانەتلىنىپ بىر ئوغۇل بالا تۇراتتى.
ئەجەب ئۇ يىنىدا كۆزلىرى بولاق،
چاچلىرى چۇۋۇلغان قىز ئولتۇراتتى.

"خۇدايىم مۇرادقا يۈزى يەتكۈزسۇن..."
دېدى ئۇ مەزلۇمە ئۈلتىجا بىلەن.
"خۇدايىم قايغۇنى سىزدىن كەتكۈز-
سۇن..."
دېدى ياش ئوغۇلمۇ سۆزلىرى چېچەن.

"خۇدايىم سالامەت قىلسۇن، جان
ئاكا!..."
دېيىتى ھەم ياش قىزمۇ مۆلدۈرلەپ
قاراپ.
يىگىتنىڭ ۋۇجۇدى زىر ئېتىپ كەتتى...
قىلاركىن ئەندى ئۇ نېمە دەپ جاۋاب؟

توختىغان پېتىچە مۇنار تۈۋىدە،
ئۇ يىگىت ئايالغا قالدى تىكىلىپ.
ئەجەبا، ياش تولدى يىگىت كۆزىگە،
كەتكەندۇ سائىلغا ئەلھال ئېچىنىپ؟

— سىز نەدىن كەلدىڭىز؟ — سورىدى يىگىت،
— تازغۇندىن...، — دەپ ئايال تېڭىر- قاپ قالدى.
— ئىسمىڭىز گۈلبۈۋى ئەمەسمۇ سىزنىڭ؟
دەپ يىگىت يېقىنلاپ يەنە سەپ سالدى.

— ھەئە! مەن گۈلبۈۋى، سىز...سىز ئېيتىڭا...
بۇ ئايال تۇگەتمەي تۇرۇپ سۆزىنى.
— مەن رەھىم...مەن رەھىم، — دەپ پىغان بىلەن،
ئۇ يىگىت سائىلىنىڭ تۇتتى قولىنى.

— ئەزىزىم مەن كەلدىم...، — دېگەندە ئايال،
— رەھىمجان بۇ سەنمۇ...، — دېدى ئىنتىزار.
كۈتمىگەن بىر چاغدا ھېيتگاھدا ھېيتتا،
ئەر-خوتۇن تۇيۇقسىز كۆرۈشتى دىدار.

نە ناغرا ئاۋازى، سۇناي ساداسى،
كىرمەيتتى ئۇلارنىڭ قۇلاقلىرىغا.

سەكرىشىپ بالىلار „دادا! ئانا!“ دەپ،
چومۇلىدى تاشقان قوش بۇلاقلىرىغا.

ئۆپ-ئۇچۇق كۆزلىرى تۇرسا مۆلدۈرلەپ،
سەزمىدى يارىنىڭ ئەمالىقىنى.
قاي تەقدىر سالغاندۇ ئۇنى بۇ كويغا؟
دەپ يىگىت سورايتتى ئايال ھالىنى.

شۇ تاپ قار جۇلالاپ تۇرغان مۇنارنىڭ،
تۆۋىدە ئەجەب بىر كەچۈرمىش ئۆتەر.
ئەر-خوتۇن، قىز-ئوغۇل گىرە سېلىشىپ،
قايغۇرۇپ، سۆيۈنۈپ، يىغلىشار، كۈلەر...

2-باب رەھىم ۋە گۈلبۈۋى

ئۇلارنىڭ بېشىغا كەلگەن دەرد-ئەلەم
نېمىدۇر؟ — مەن قىلاي ئەمدى ھېكايە.
ئۇلارنى جىن ئەمەس، خورلۇق ئايرىغان،
يوق زىنھار بۇنىڭغا باشقا باھانە.

ئۇ يىگىت، شۇ ئايال تازغۇنلۇق ئىدى،
ئىككىسى چوڭ بولغان بىر مەھەللىدە.
ئىككىسى مەكتەپتە بىرگە ئوقۇدى،
يىللىسىزى بوي تارتىپ تولۇپ ھۆسنىگە.

توغۇتتا ئانىسى بولغانتى ۋاپات،
كۆز ئاچقان رەھمگە دىدار كۆرسەتمەي...
بىلىپ بۇ ئوغلىنى ئاتىسى قانات،
كەلدى بۇ كەمگىچە تەنھا، ئۆيلەنمەي...

ئۇنىڭدىن ئامەتلىك ئىدى گۈلبۈۋى،
ئۆستى شوخ ئۇ قىيىپ ئوغۇز سۈتىگە.
"ھۆر قىزىم"دەپ سىلاپ ئاتىسى ئۇنى،
ئارزۇلاپ باقاتتى قاراپ كۆزىگە.

ئۆچۈپ ئوت ئۆيلەرنىڭ ئوچاقلىرىدا،
يىگەندە، دېھقانلار بىر قازاندىن ئاش.
كەتكەنتى ئىلىغا قىزنىڭ ئاكىسى،
ئاچلىقتىن ئەمگەككە بېرەلمەي چىداش.

"پات كەلگىن ئاكا!" دەپ قىچقىراتتى
قىز،

ئاخشام يېشىنى يېقىپ مورىغا...
كىنىكە ماڭغاندا كۆز تەگمىسۇن دەپ،
ئانىسى سالاتتى ئىسرىق بويىغا.

ياڭغاندا ئوقۇشتىن رەھىم ئىككىسى،
كېلەتتى ئېتىزدىن بىللە ئوت ئوتاپ.
بىللە قوي باقاتتى، بىللە ئويناتتى،
چوشۇپ بىر-بىرىگە كۆڭلى يالقۇنجاپ.

* * *

سېرىقتال ئۆتەتتى دېھقاننىڭ كۆلى،
سۈبھىدىن شامغىچە ئىشلەپ ھېرىقىپ.
كۆلبۆۋى دادىسى ياندى قايقىدىن،
سوغ تېگىپ، ئۆپكىسى ئاغرىپ چىڭقىلىپ.

دۇنيادا ئەجەلگە بارمۇ بىر داۋا؟
ئۈچ ئاي قان تۈكۈرۈپ ئۆتتى ئالەمدىن.
تارتىپ ئىچ ئاغرىقى سارغايدى ئانا،
كۆلبۆۋى نائىلاج قالدى مەكتەپتىن.

بازاردىن ئەرسىنىڭ چىرايلىقىنى،
ئەمدى ئۇ دادىسى كەلمەيدۇ ئېلىپ.

يولەپ قولتۇقىدىن ئانىسىنى ئۇ،
يوقلايدۇ قەبرىنى ئاق رومال سىلىپ...

پەرزەنتىنىڭ بەختىنى ئىزدەپ تۇغۇلار،
ئاتىنىڭ ئارزۇسى، ئانا تىلىكى.
ۋاقتىدا گۈل ئىچىپ شۇ ئارزۇ-تىلەك،
گۈلبۇۋى، رەھىمنىڭ قوشۇلدى بېشى.

بىر كەچكۈز ئاخشىمى بولدى نىكاھى،
ۋە لېكىن چەكلىنىپ تويى بولمىغان.
چۈنكى ئۇ يىللىرى يۈز بېرىپ ئاپەت،
"ئۇر-يىقىت" باشلىنىپ بولغان مالىمان.

تۇغۇلغان ۋاقتىدا ئوغلى مىرادىل،
ئۇلارغا يېپىشلاپ كەلدى مۇسىبەت.
گۈلبۇۋى ئانىسى ئۆتتى دۇنيادىن،
كۆيئوغۇل، قىزىغا قىلدى نەسىھەت:

"تاپىدۇ ۋاپادىن ئايال ساائادەت،
ئەر كۆكلەر يۈرتىغا قويسا مۇھەببەت.
گۈللەيدۇ ئائىلە بولسا ساداقەت،
باسمىسۇن باللىرىم سىلەرنى غەپلەت..."

ئاستىدى بۇلارنىڭ ئۈستىدىن غەپلەت،
ۋە لېكىن تۇشمۇ- تۇش قايغۇ- غەم
باستى.
سۆز- چۆچەك كۆپىيىپ، تىنجىماي غەۋغا،
بۇلارنى قاتمۇ- قات دەرد- ئەلەم باستى.

* * *

بىز كۆنى مەجلىستە چىداپ تۇرالماي،
رەھىمنىڭ ئاتىسى سۆزلىدى قايناپ:
— مانە! بىز ئادەمغۇ،
نىمە تاپىمىز،
ئىتتەك ئۆزىمىزنى ئۆزىمىز تالاپ؟!

بىزگە يەر، بىزگە ئەرك بەرگەن پارتىيە،
ھامانەم يول قويماس زورلۇق- زۇلۇمغا.
خالايمەن ئىچىمىزدا ئەمگەك قىلىشنى،
ماڭىمەن يەنە شۇ ماڭغان يولۇمدا!...

ئىسيانچى ئۆكتەملەر باشلىقى سايىم،
بۇ ئاقىل دىھقاننىڭ بوغدى گېلىنى.
باغلاپ پۇت- قولىنى ئاستى تىرەككە،
ۋەھىمە تارقىتىپ قىيناپ جىنىنى...

* * *

تاڭ سەھەر جاڭگالغا ئوتۇنغا كەتكەن،
رەھىمجان ئۆيىگە كەلدى كەچقۇرۇن.
گۈلبۈۋى ئالدىغا چىقتى ئاق باغلاپ،
"ئاھ! دادام..." دەپ يىگىت يىغلىدى
ئۇزۇن.

ياتاتتى كارۋاتتا كۆزلىرى ئوچۇق،
ئېڭىكى چېتىلغان ئەزىز ئاتىسى.
چىرايى كۆكتىكى بۇلۇتتەك ـ تۇتۇق،
بويىندا ئارقاننىڭ قانلىق يارىسى...

"كۆرمىگەن ئىدىمەن ئانا يۈزىنى،
سەندىنمۇ ئايرىلدىم ئاتىجان، نىتەي ؟
ئۇيايمۇ شۇ قانخور مەلئۇن كۆزىنى،
ئىنتىقام ئېلىشقا جېنىمنى تىكەي..."

ئېلىپ ئاي پالتىنى قولىغا رەھىم،
ئېتىلدى ئىشىككە دەرغەزەپ بولۇپ.
بوشۇكتە تېلىقىپ قالدى جان بوۋاق،
گۈلبۈۋى كەينىدىن چىقتى يالۋۇرۇپ.

رەھىمجان ئۇچىردى سادىق ئاكىغا ـــ

كىلەتنى دېھقانلار بىلەن ئالدىراپ.
— ئۇ كەچتە قەيەرگە بارىسەن ئوغلۇم؟ —
توختىغىن اڭ — دېدى ئۇ ئەپتىگە قاراپ...
ﭗ ا،

* * *

رەھىمگە ھەردائىم كۆرۈنۈپ تۇرار،
شۇ قانلىق پاجىئە ـ ئېغىر مۇسىبەت.
ھەم سادىق ئاكىنىڭ سۆزى ئاڭلىنار:
"ئۆزەڭنى تۇتۇۋال، يېڭەر ھەقىقەت..."

رەھىمجان غەۋغادىن تارتىپ ئۆزىنى،
يۈتۈپ كۈن كەچۈرەر دەرتنى ئىچىگە.
كۆيۈنۈپ ئۇلىشىغا يارى — گۈلبۈۋى؛
تەسەللىي بېرەتتى كۈندۈز ـ كېچىدە.

ناھايەت قوش قىردىن، ئىش چىقتى
ئىزدىن،
مۇنبەت يەر ئايلاندى تاتىراق ئېگىزغا.
قاچۇرۇپ ئۆزىنى رەھىم غەۋغادىن،
ئىشلىدى تەر تۆكۈپ شورلۇق ئېتىزدا.

بىر ئاخشام "قوغداش"نىڭ باشلىقى
سايىم،

رەھىمىنىڭ ئۆيىگە كىردى ۋارقىراپ.
— ئىنقىلاب كەلتۈردى سەن ئۈچۈن
ۋەھىم، —
دېدى ئۇ يەر تېپىپ، ئالىيىپ قاراپ:

— سىنىپىي كۆرەشتىن ۋاز كېچىپ،
ئىشلەپ،
ئۆزەڭنى دۈشمەننىڭ قوينىغا ئاتتىڭ.
دەۋرىمىز ئەمگەكتىن ياشىناس گۈللەپ،
قاتناشماي كۆرەشكە پاتقاققا پاتتىڭ.

چىقمايسەن ئېتىزغا، نېمە دېسەم مەن —
شۇ ئىشنى قىلىسەن، كۈرەشتىن بەزمە!
بارمايسەن قۇرۇلۇشقا ئالدامچى،
خۇپسەن،
كىم ساڭا تامچىلىق قىل دېدى، ئەزمە!؟

— سوئالىم بار سىزگە ھۆرمەتلىك
عوجام،
ئېيتىڭا ئىسياندىن نېمە پايدا بار؟
ئىككى يىل ئۇر-يېقىت بىلەن مەن
ھاردىم،

يىلار شور باغلاپ، قالدىم ئاچۇ-زار.

بەرقاتتىق، يۇمشىماس تەگمىسە كەتمەن،
جان تاتلىق، باقماق تەس بولمىسا
ئاشلىق.
"كۈرەش" دەپ يىلسېرى بولدۇق بىز
دەردمەن،
پايدىسى بار دېسە سىزگە بار، باشلىق!

مەن دېھقان، ئىشلىسەم-چىشلىسەم
دەيمەن،
مەنسەپتىن، دۆلەتتىن ھېچ تامايىم يوق.
مەن بالا-چاقامنىڭ غېمىنى يەيمەن،
سىز كەبى سەمرىشكە خۇش ئارامىم
يوق...

رەھىمنىڭ سۆزىدىن كەتتى چىچاڭشىپ،
ئۇ خۇددى كۆكۈيۈن چاققان ئېشەكتەك.
چىرايى بوزاردى كۆپۈپ، تاتىرىپ،
يامغۇردا ھۆل بولۇپ قالغان كېسەكتەك.

— نىيىتىڭ بۇزۇلغان، بىلمەيدۇ، دېمە،

ئىسيانىنىڭ كۆچىنى كۆرسەن ئەمدى.
بىز ئىگە ھەممىگە، بىز ئىگە ئەلگە،
بىز ياققان گۈلخاندا كۆيمىسەن ئەمدى.

سايىمنىڭ كۆزلىرى پولتىيىپ چىقتى،
ھومىيىپ كەينىگە ياندى ئالدىراپ.
ئۇ كۈرەش قىلىشقا "ئاما"نى يىغدى،
باغلانغان رەھىمنىڭ قەلبى ئىدى ساپ.

كېيگۈزدى قالپاقنى "بۇزۇق ئۇنسۇر"
دەپ،
رەھىمنى سازايى قىلدى يېزىدا.
"بۇ مۇدھىش كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتەر،
خەپ! —
دەر ئىدى كۆڭلىدە يىگىت، — دەرىخا..."

بىردىنبىر خۇشلۇقى ئىدى گۈلبۈۋى،
ئۇرغۇيتتى غەيرىتى ئۇنىڭغا باقسا.
ئېمىشقا چىقمىسۇن ئۇنىڭ ھاردۇقى،
لەۋەن يار مەڭزىنى مەڭزىگە ياقسا؟

چىقىپ ئىشىك ئالدىغا ئالغاندا كۈتۈپ،

[illegible]ەك چاڭ - توزاننى ئۈستى - بېشىدىن؛
[illegible]ەمىنىڭ غەمگۇزار كۆڭلى سۆيۈنۈپ،
[illegible]ىتىم..." — دەپ يارىنىڭ قۇچار
بېلىدىن.

بېشىغا قېقىلغان تۆمۈر مىخ ئىدى،
سايىملار كىيگۈزۈپ قويغان ئۇ قالپاق.
كۆكسىگە تىقىلغان قانلىق تىغ ئىدى،
زەھەرلىك تىل بىلەن سۇغارغان
شۇنداق...

3 - باب كۆز قىيمىغان ئايرىلىش

"لۈكچەك" دەپ ئاتالغان قىمارۋاز
سايىم،
مالىمانچىلىقتا كۆتۈردى ئىسيان.
تازىم قىپ بۇزۇقلار كاتتىبېشىغا
ياشلارنى ئالدىدى، بولدى "ئاتامان".

"قەھرىمان" ئاتالدى چېقىش - بۇلاشتا،
رەڭگارەڭ مال بىلەن توشتى ساندۇقى.
قەستلەپ گۈلبۈۋىنى - لەۋەن ئايالنى،

رەھمگە قادىدى كۆز نەشتىرىنى...

...پەيت يېتىپ كەلگەندە بوش تۇرامتى ئۇ،
ئىشلەتتى رەھمگە شۇ كەبى زورلۇق.
دېھقانلار ئۆيىنى باستى غەم - قايغۇ،
ھېچ كىشى قالمىدى تارتمىغان خورلۇق.

نازارەت ئاستىغا ئېلىنغان رەھىم،
كەلدى ھەم قاپقىغا نەچچە رەت بېرىپ.
ئويلايتتى: "بولسىلا ئامان بۇ جېنىم،
كۆرىمەن، كۈن چىقار بولۇتنى يېرىپ..."

ياشايتتى شۇ ئۈمىد، شۇ ئىشەنچ بىلەن،
بوي بەرمەي ئىشلەيتتى ئازاب، ھەسرەتتە.
ھاردۇقى چىقاتتى گۈلبۈۋى بىلەن،
مۇگدىشىپ، سىردىشىپ ئۆيدە - خىلۋەتتە.

ئۇ قەرزدار بولمىدى، ئىشلەپ ھارمىدى،
قىينىلىپ كەتتى بەك جانلىرى ئۇپراپ.
تاپاتتى ھەر كېچە دەرمان ۋۇسالدىن،
بۇ ئىشچان ئەر - خوتۇن مېھرى
يالقۇنجاپ.

* * *

تۇغۇلۇپ گۈلئەنبەر قوش بولدى بالا،
گۈزمىگە سىغمىدى يۇمشاق بۆلەنچۈك.
مىرادىل تەۋرىتەر بۇ بۆلەنچۈكنى،
گۈلبۈۋى رەھىمگە بولار يۆلەنچۈك.

مىرادىل چوڭ بولدى، كىردى ئالتىگە،
ئۈچ ياشلىق گۈلئەنبەر يۈرەر كەينىدە.
مىنىپ تال-چىۋىقنى "چۇھ" دەپ
سەكرىشىپ،
ئۆستەڭنى ياقىلاپ كېتەر سەيلىگە.

ئاھ! قانداق ياخشى-ھە، باللىق چاغلار!
بىغەم ھەر نەرسىدىن، ئويۇن بولسا،
بەس.
يىلانمۇ، قۇچقاچمۇ ئۇلارغا ئوخشاش،
تېزرەك چوڭ بولۇشقا قىلىدۇ ھەۋەس.

* * *

ئاھانەت، ئازاردىن بولۇپ باغرى قان،
ئىشلەيتتى كالىدەك رەھىم كۈنۈ-تۈن.
گۈلبۈۋى ھال سوراپ: چارچاپ
كەتتىڭىز...

دېگەندە باش چايقاپ چىقارمايتتى ئۇن.

ئاشلىققا ئېگىشىپ يەپ بولدى بۇ يىل،
بىردىنبىر قويىنى قوزىسى بىلەن.
تۇيدۇرماي ئېرىگە، ساتتى بىر كۈنى،
دۇخاۋا كۆڭلەكنى ـ توي كۈنى كىيگەن.

ئۇزاتتى پۇلنى ئۇ راستىنى ئېيتىپ،
"خىجالەت تارتماڭ" دەپ ـ ھوشيار
گۈلبۈۋى.
تاملىرى ئۇپۇرلۇپ چۈشكەن قاراڭغۇ،
تار ئۆيىنى يورۇتتى ۋاپا شۇ كۈنى.

* * *

ئەتىسى رەھىمجان كەتتى شەھەرگە،
"باللار ئۈچۈن رەخت ئېلىپ كېلەي"
دەپ.
تۈن يېرىم بولغاندا كەلدى يالاڭياق،
ئۆزى ئاچ بولسىمۇ مەردانە دەسسەپ.

خورجۇنىنىڭ بىر كۆزى ئۇنغا لىق
تولغان،
بىر كۆزى بوش ئىدى، قويدى سۇپىغا.

بۇ ئەتلەس كۆڭلەكنى ئالدى قويىندىن،
ئالدى ھەم سامسىنى ئىككى قولىدا.

مىرادىل، گۈلئەنبەر كۆزلىرى چاقناپ،
ماڭا، دەپ ئىسىلدى... سۆيۈندى شۇنچە.
(ماراپ ئاي تۇڭلۇكتىن قىلدى تاماششە،
چولپانغا دەپ بىرىپ ئالدى سۆيۈنچە...)

— بىلەمسەن ئەزىزىم، ئۇنىنى، كۆڭ-
لەكنى،
مىڭ تەستە ئالدىمەن، ئاشقان پۇلمۇ
بار.
تون بىلەن ئۆتۈكنى ساتتىم، رەنجىمە،
ئاچ-يەلىڭ قالمساق بولدى، نەدەكار؟

يولدا مەن ئۇچراتتىم سادىق ئاكامنى،
ئۇ دەيدۇ: "بىر جايغا كەت، كەلگىچە
قىش.
سايىملار كۆزىنى تىكىپتۇ ساڭا،
"ئىغۋاچى" دەپ سېنى قولغا ئالارمىش."

بۇ گەپنى مەن ئۈچ-تۆت بۇرادىرىمدىن

ئاڭلىدىم، سەن رازى بولساڭ، مەن
كېتەي.
ئازابتۇر مەن ئۈچۈن يۇرتتىن ئايرىلىش،
مەن كېتىپ قاپقاندىن قۇتۇلۇپ كېتەي.

تاپىلاپ قويدۇممەن سادىق ئاكىغا،
بىلسەن ئۇ كونا سېكرېتارىمىز.
ھەرنە كۈن بېشىڭغا كەلسە تارتىنماي،
ئېيت ئاڭا، ئۇ بىزنىڭ ھامان ئاتىمىز...

دەپ رەھىم گۈلبۈۋى مەڭزىگە سۆيدى،
قېنىشماي ئەر-خوتۇن قانداق ئايرىلار؟
غۇر-غۇر كۆز شاملى غازاڭنى تۆكتى،
مۆڭلىنىپ دەرەخلەر لىڭشىپ شۇرلار.

ئىشەندى گۈلبۈۋى سۆيگەن ئېرىگە،
كۆتمىگەن سەپەرگە بولدى ئۇ رىزا.
ئاھۇدەك كۆزىدىن ئېقىپ ياشلىرى،
دېدى ئۇ: سەن ئۈچۈن جېنىم سادىغا...

باغرىغا باستى چىڭ ئوغۇل-قىزىنى،
ئېيتىپ گۈلبۈۋىنىڭ يېشىنى رەھىم.

ئۆچەيلەن يېپىشىپ ھويلىغا چىقتى،
ئۆتمەكتە ئىدى بۇ ئەنسىز كېچە جىم.

شۇ چاغدا مياڭلاپ كەلدى مۈشۈكمۇ،
سۈركىدى ئۆزىنى رەھىم پۇتىغا.
ئىشكىنىڭ تۈۋىدە ياتقان ئىتمۇ،
تۇردى-دە، ئېسىلدى رەھىم قولىغا.

بۇ تىلسىز جانلارنىڭ سىلاپ بېشىنى،
خوش ئېيتتى ئىچىدە يىگىت تارتىشىپ.
ئۇ سۆيۈپ بالىلىرى پىشانىسىدىن،
چىقتى ئىشىك ئالدىغا قىيماي ياندىشىپ.

خوشلاشتى گۈلبۈۋى سادىق ئەر بىلەن،
ئۆزىدى سەھەردە رەھىم سەپەرگە.
نىگارى ئاھ چېكىپ قالدى "خۇدا!"
دەپ،
يۆلىنىپ تېرەككە يىغلاپ شۇ يەردە.

قالدى ئۇ قۇچاقلاپ ئوغۇل-قىزىنى،
قالدى ئۇ ئوتىدا كۆيۈپ پىراقىنىڭ.
قالدى ئۇ چوڭ يولغا تىكىپ كۆزىنى،

قالدى ھەم يورۇقى سۇسلاپ چىراقنىڭ...

4 - باب   ھالال تەردىن كۆرگەن نەپ

ئاتۇشتىن ئۆتكەندە رەھىم پىيادە،
كەينىدىن ماشىنا كەلدى دۇ - دۇتلەپ.
بۇ دېھقان ئۆزىنى ئالغاندا چەتكە،
توختىتىپ ئۇنىڭغا شوپۇر سالدى سەپ.

چىقاردى كەپىنكە ئىچىگە ئۇنى،
"رەھمەت!" دەپ ياش ئالدى رەھىم كۆزىگە.
بۇ ئۇيغۇر شوپۇردىن بولدى مىننەتدار،
"ياخشىلىق ئۇنتۇلماس" دېدى ئۆزىگە.

توقسۇغا كەلگەندە چۈشۈپ قالدى ئۇ،
شوپۇرغا رەھمەت دەپ ئاپىرىن ئوقۇپ.
ھۇنىرى ئەسقېتىپ تۇرۇپ قالدى ئۇ،
قىشچە بۇ يۇرتتا ئىشلەپ تام سوقۇپ.

"نوپۇسۇڭ يوق ئىكەن" دەپ ئۇنى ئاخىر،
زورلىدى كېتىشكە چاقىرىپ ساقچى.

يول ئالدى شايارغا يىگىت باھاردا،
دىلەيمۇ ئۇنىڭغا بىر كۈلۈپ باقتى.

* * *

شايار مول ھوسۇللۇق خىلۋەت ئۇز دىيار،
ئەلۋەكتۇر بازارى ھەممە نەرسە بار.
چىمەنزار دالىسى سالقىن بىغۇبار،
ئېقىپ يان باغرىدا تارىم دولقۇنلار...

ئارىلاپ بوستانلىق يېزا- قىشلاقنى،
ئەپ كەلسە تامچىلىق قىلدى رەھىمجان.
ئاققۇزۇپ ھالال تەر باقتى قورساقنى،
يەر- كۆرپە، يوتقىنى بولدى كۆك
ئاسمان.

* * *

شاياردا ئاتالغان تېۋىپ نۇر ئاكا،
ئۇچراتتى رەھىمنى يازنىڭ بىر كۈنى.
ئۆي سېلىپ بېرىشكە تەكلىپ قىلدى ئۇ،
ئالدىغا قويۇپ نان، كىشمىش ئۆرۈكنى.

كۈن ئۆتتى، ئاي ئۆتتى، ئۆي
كۆتۈردى قەد،
ئىشلىدى شايارلىق نەچچە ياش بىلەن.

گاھ كېسەل داۋالاپ، گاھى لاي
توشۇپ،
نۇر ئاكا رەھىمدىن بولدى كۆپ
خۇرسەن.

كۆڭلىدە رەھىمنى لايىق كۆردى ئۇ،
ئانىسىز چوڭ بولغان يېتىم قىزىغا.
"ئاق كۆڭۈل، ئىشلەمچان يىگىت ئىكەن
دەپ"
ئۇنى بىر ئاخشام تارتتى يېنىغا.

باراڭلىق سۇپىدا ئولتۇرۇپ دېدى:
— رەھىمجان، سىزدىن ھال سورىيالـ
مىدىم.
بىلمەن سىز بىزنىڭ يۇرتتا مۇساپىر،
ھاردىڭىز، مەن ئوبدان قارىيالمىدىم...

يىگىت نۇر ئاكىدىن بولۇپ مىڭ رازى،
رەھمەت، دەپ قىلدى ئۇ ھالىنى بايان.
رەھىمدىل، خەلقپەرۋەر، دانا تېۋىپكە،
بولدى بۇ يىگىتنىڭ ئەھۋالى ئايان.

مۇندا نۇر ئاكىنىڭ باغرى سېرىلىپ،
قالدى رەھىمگە ھۆرمەت كۆزىدە.
"يارىتىماڭ بالام!"دەپ كېتىشكە قويماي،
رەھىمنى تۇرغۇزۇپ قالدى ئۆيىدە.

* * *

باشلىنار تومۇزدا شايار ئورمىسى،
كۆيدۇرەر يۈزلەرنى پېژغىرىم ئاپتاپ.
كېژىدار ھاۋادا غۇژمەك تومۇزغا،
قىزارغان يۇلغۇنلۇق ئىچىنى قاپلاپ.

رەھىمۇ يەڭ تۇرۇپ چۈشتى ئورمىغا،
سول ئالدى نۇر ئاكا ئۇنىڭ يېنىدا.
ئۇلارنىڭ كەينىدىن كېلەر باغ باغلاپ،
ئېگىپ بەللىرىنى قىزى گۈلنىسا.

ئورۇلغان بۇغدايغا ئېگىشكەندە ئۇ،
تاشلىنار ئالدىغا قارا چاچلىرى.
ئالمىدەك مەڭزىدىن ئاققان تەر بىلەن،
مايسىدەك سۇغۇرىلار قەلەم قاشلىرى.

دوغ ئېتىپ ئۆستەڭنىڭ مۇزدەك سۈيىدە،
تۇتىدۇ دادىسى بىلەن رەھىمگە.

ياڭرايدۇ ئېتىزدا ئورما ناخشىسى،
كۈچ-دەرمان، ھوزۇر بەخش ئېتىپ
ھەركىمگە.

* * *

تىنجىق ياز كېچىسى، ۋىڭىلدار پاشا،
قاۋار ھەر ھويلىدا ئىشىككە قاراپ ئىت.
سازلىقتا كۇرۇلدار سانسىز پاقىلار،
خىيالچان ئولتۇرار مۇساپىر يىگىت.

ئېغىلدا ھاڭرىسا كېرىلىپ ئېشەك،
مۆرەيدۇ كالىلار جۇۋازخانىدا.
كىشنەيدۇ تېپچەكلەپ سوۋۇتۇلغان ئات،
يۇرتىنى كەلتۈرۈپ رەھىم يادىغا.

قوتاندا قوي-پاقلان مەرەيدۇ پات-پات،
كاككۇكمۇ تېرەكتە سايرار يېقىملىق.
زىلال سۇ شىرىلداپ ئاقار ئېرىقتا،
رەھىمنىڭ يۈرىكى سوقار رىتىملىق.

ھەر كۈنى داستىخان سالار گۈلنىسا،
يۈزلىرى قىزىرىپ، يەرگىلا قاراپ.
رەھىمنىڭ كۆزىگە كۆرۈنەر شۇ چاغ،

ۋاپادار گۈلبۈۋى سارغىيىپ ياداپ.

ئۇر ئاكا بۇ دەردمەن غەمكىن تاەچىغا،
ئىچىنى ئاغرىتىپ سۆزلەيتتى ئاستا:
— شۇنداقكەن بىۋاپا جاھاننىڭ كارى،
كۆكلەركەن چىدىسا ئادەم جاپاغا.

ئوغلۇممەن بىر تىۋىپ، ئاتا مىراس بۇ —
كەسىپ بىلەن ئۆمرۈمنى ئۆتكۈز-
مەكتىمەن.
ئىنساننى داۋالاش ھەق راست ئۇلۇغ
ئىش،
بۇ ئىشتىن قول ئۈزمەي جان بەرمەك-
چىمەن.

بۈيۈك بىر دانىشمەن قىلىپ نەسىھەت،
"تىۋىپ يوق شەھەردە تۇرما" دەپتىكەن.
بۇ ئاددىي بىر ساۋات، بۇ بىر ھەقىقەت،
دوختۇرنىڭ قەدرىگە كىممۇ يەتمىگەن؟

بولغاچقا ئىنسانلار تىۋىپكە مۇھتاج،
پارتىيە ماڭىمۇ بەردى ھۆرمەت، نام.

ئىشلىدىم ئونبەش يىل دوختۇرخانىدا،
داۋالاش ئىشىغا بولۇپ دىلىم رام.

توپىلاڭ باشلىنىپ ئاخىر شەھەردىن
ھەيدەلدىم بىمەھەل بولدۇم سەرگەردان،
قورقمىسا كىمىكى توسقۇن، خەتەردىن،
تاپىدۇ بىر ئامال، ئاشىدۇ داۋان.

مىڭ قېتىم ئەرىزە يازدىم، ھارمىدىم،
بارمىغان ئىدارەم قالمىدى شۇندا.
ئاقىۋەت ئۆي سېلىش ئۈچۈن دالىدىن،
ماڭا بىر ئۆلۈش يەر بېرىشتى بۇندا.

ئىش قانداق تۈگىسۇن ئۆي پۈتكەن
بىلەن؟
سىز تېپىپ بولۇشنى خالامسىز، يىگىت؟
بالام، بۇ كەسپنى ئۆگىنىڭ جەزمەن،
يار بولسۇن سىز بىلەن ئىجتىھات، ئۈمىد.

ساۋاتلىق، غەيرەتلىك ئىكەنسىز بالام،
يالچىماس دورىغان سىيىت نوچىنى.
سىزدەك ئار-نومۇسلۇق، ۋىجدانلىق ئوغۇل،

ارقىلىش ئۆزىنى تاپار يولىنى.

ئۆركىنىڭ غېمىنى يىگەن بەندىنىڭ،
غېمىنى قىلىدۇ رەھىمدىل خۇدا...
رەھىم قولى قوشتۇرۇپ بەردى رازىلىق،
سۆزىدىن توختاپ چال بەرگەندە دۇئا.

5 - باب ئىبرەتلىك چۆچەك

راۋايەت سۆزلەيتتى نۇر ئاكا تۈندە،
ئەپلاتۇن، لوقماندىن، ئىبنى سىنادىن.
تىبابەت ئىلمىدىن دەرس ئۆتۈپ كۈندە،
تەزغىنا ئىككى يىل ئۆتتى ئارادىن.

جاھاننى سارغايتىپ كەلدى يانا كۈز،
تۆكۈلگەن غازاڭلار قويغا يەم بولدى.
سۆز-ھېكمەت ئاڭلاشقا كەچكى گۇڭگۇمدا،
رەھىمنىڭ دوستلىرى ئۆيگە جەم بولدى.

نۇر ئاكا بىر ئوتلاپ دەملەنگەن چايدىن،
باشلىدى سۆزىنى ساقالنى تاراپ:
— سىلەرگە بىر چۆچەك ئېيتىپ بېرەي مەن،

ماڭماڭلار نادانلىق يولىغا قاراپ.

ئۆتكەنىمىش بۇرۇندا توختىۋاي دېگەن
كەمبەغەل بىر ئادەم تاپالماي روناق.
چىقىپتۇ سەپەرگە شېرىن ئۆي بىلەن،
ئىزدەپ ئۇ بەختىنى ئاچ ھەم يالاڭياق.

ئاچماپتۇ ئۇنىڭغا تاغلار قوينىنى،
ئارزۇ قىلغاندەك ئۇچرىماپتۇ باغ.
سوزماپتۇ يە، دەپ غاز ئاڭا بويىنىنى،
كەلمەپتۇ يايلاقتىن ئالدىغا گۆش-ياغ.

ھاسىراپ-ھۆمىدەپ ئۇ ماڭار ئىكەن،
پۇتلىرى قاناپتۇ ئۇرۇلۇپ تاشقا.
"ئۇچرىسا كاشكى بىر رەنا" دەرئىكەن،
قۇرۇپ لەۋ-ئېغىزى تەگمەپتۇ ئاشقا.

تونۇش يولۇقماي، دوستى ئۇچرىماي،
مېڭىپتۇ ئۇ شۇنداق، مېڭىپتۇ يولدا.
ماڭغانچە ئۇزۇراپ توگمەپتۇ ساي،
قولىغا كەلمەپتۇ ئۇ كۈتكەن ئولجا.

ھالسىراپ كېتىپ ئۇ قىردىن ئاشالماي،
بىر غارنىڭ يېنىغا كەپتۇ ئاچ قورساق.
قارىسا بىر ساندۇق تۇرارمىش ئاي-ھاي،
قىيا تاش كەينىدە يالتىراپ شۇنداق:

ئۈستىگە ئويۇلغان نەقىشلەر گۈلمىش،
قونغان گۈل شېخىغا كاككۇك، بۇلبۇلمىش.
گۆھەرمىش قويغىنى بۇرجەكلىرىگە،
ئالتۇنمىش تۇتقىنى چەسۋەكلىرىگە.

قۇلۇپى ئالماسمىش پارىلداپ تۇرغان،
ئاجايىپ ساندۇقمىش ۋالىلداپ تۇرغان.
بىر ياندا ئۈچ باشلىق دىۋە ئۇخلارمىش،
ئۇ گۈلدۈرمامىدەك خورەك تارتارمىش.

قورقۇپ ئۇ بىچارە ھوشىدىن كېتىپتۇ،
بىلمەي نە قىلىشنى زارلاپ يېتىپتۇ.
قوپقاندا ئاغزىدىن بۇ سۆز چىقىپتۇ:
"خۇدا بۇ ئۆلجىنى ماڭا بېرىپتۇ."

ساندۇقنى كۆچ بىلەن ئاچالماي شۇندا،
زورۇقۇپ كېتىپتۇ يانا ھوشىدىن.

بۇ نادان ئامالسىز قاپتۇ ھاڭۋېقىپ،
ئاغزىغا باشقا سۆز كەلمەي "شۈكرى"دىن.

ئۇ ئېلىپ قولىغا بىر يوغان تاشنى،
ساندۇققا ئۇرۇپتۇ كۆتۈرۈپ ئېگىز-
قارىسا چىقىلغان ساندۇق ئىچىدە،
ياتارمىش يانجىلغان بىر نازىنىن قىز.

"ئاھ گۈزەل جامالىڭ، خۇمار كۆزلىرىڭ"
دەپ پەرياد چېكىپتۇ توختىۋاي يىغلاپ،
"ئېست، بار بولغىيدى ئېيتار سۆزلىرىڭ"
دەپ سۆزىنى باشلاپتۇ قىزمۇ بىر قاراپ:

مۇرادقا يېتەتتىڭ مېنى ئېپقاچقان،
ئۇ ياۋۇز دىۋىنى تاش بىلەن ئۇرساڭ.
بولاتتىم مەن ساڭا نىگار ئەي نادان،
سەن بۇنى بىلمىدىڭ، ئالجىدىڭ ساراڭ!

ساندۇقنى چاقتىم دەپ ياردىڭ بېشىمنى،
ئولجىمنى ئالدىم دەپ ئالدىڭ جېنىمنى.
ئۆمۈرلۈك بەختىمنى قىلدىڭ سەن نابۇت،
ئۆتەرسەن جاھاندىن بولۇپ بىر تاۋۇت.

...ى ھايات قالمامتىم بولسا بىر ئاچقۇچ..."
...ت ئاستىدا قاخشاپ جان ئۈزۈپتۇ دەرھال.
گۈلدۈرلەپ كۆك ئاسمان چېقىپتۇ چاقماق،
قۇيۇنتاز ئىڭىراپ سوقۇپتۇ شامال.

تېشىپتۇ دولقۇنلاپ دەريادىكى سۇ،
تاش - تاشقا ئۇرۇلۇپ چاچراپتۇ ئۇچقۇن.
يىراقتا ئىت قاۋاپ، بۆرە ھوۋلاپتۇ،
پەسلەپتۇ گۆش ھىدى ئېلىپ سار، قۇزغۇن.

توختىۋاي يا ئۆلمەي ۋە يا تىرىلمەي
تۇرغاندا ئۇ دىۋە ئويغىنىپ قاپتۇ.
كەمبەغەل بىچارە، نادانكەن دېمەي،
ھۆكىرەپ باغرىنى يېرىپ چايناپتۇ.

سەكراتقا چۈشۈپ ئۇ چىققاندا جېنى...
دەپتۇ يەر: "قوينۇمغا ئالمايمەن سېنى."
سىڭمەپتۇ زېمىنگە توختىۋاي قېنى،
قۇشلارمۇ يېمەپتۇ ئۇنىڭ تېنىنى.

تۈگىدى بۇ چۆچەك، ئامما تۈگىمەس،
دۇنيانىڭ ئىشلىرى، ئىنسان خىزمىتى.

ئاچقۇچنى ياساشنى بىلىش بەك زۆرۈر،
بىلگەنىنىڭ ئىشى ئوڭ، بىلمەسنىڭ پېتى.

پەن-ھۈنەر ئاچقۇچتۇر، قولغا كىم ئالسا-
قوشىدۇ ھاياتقا بىباھا تۆھپە.
زامانىنىڭ قىزلىرى چىقىپ ئالدىغا،
تۇتار نازكەرەشمە قىلىپ گۈلدەستە...

* * *

رەھمىنىڭ يادىدىن چىقماس-بۇ چۆچەك،
چىقمايدۇ دانىشمەن تىۋىپنىڭ سۆزى.
تولدى ئۇ غەيرەتكە، ئاشتى ئىشەنچى،
يورۇدى باشقىچە ئۇنىڭ قەلب كۆزى.

زەڭ قويۇپ ئۆگەندى كۆز داۋالاشنى،
چىن ئىخلاس بىلەن ئۇ يەنە ئىككى يىل.
كەتكىلى قويمايتتى، دەيتتى ئۇستازى:
"سائىتى كەلگەندە ئاندىن سەپەر قىل".

داۋالاش ئىشىنى، تومۇر تۇتۇشنى،
كۆزدىن ئاق ئېلىشنى ئۆگەندى ئاخىر.
ئۆگەندى بىمارغا كۆڭۈل بۆلۈشنى،
دىئاگنوز قويۇشقا بولدى ئۇ ماھىر.

ئۈنچىلىك تۇرمۇشقا يەتكەندە رەھىم،
نېمىدىن چىققاندۇ بەلكى گۈلبۈۋى؟
ئېھتىمال يادىغا كەلمەيدۇ بەلكىم،
تىنىمسىز شوخ ئوغلى، شۇ ئوماق قىزى؟

ئەمما كۆز ئالدىدىن كەتمەس ھەمىشە،
چۈشكەندۇ قانداق كۈن ئۇلار بېشىغا؟
ياش تۆكۈپ رەھىمنىڭ بولسا قانتى،
باراتتى ھايالسىز ئۇچۇپ قېشىغا.

پوچتىدىن ئۈچ مەررە پۇل سالدى، بىراق،
بولمىدى ھېچ ئۇچۇر، بۇندا ھەم سىر بار...
خەت-خالتا ئەۋەتتى جاۋاب يوق-تىمتاس،
بارمىدۇر قىز-ئوغلى، مەھبۇبى دىلدار؟

يۇرتىنى سېغىنار، باغرى ئېچىشار،
ئۇ شۇڭا خەيرلىك كۈنلەرنى كۈتەر.
گۈلبۈۋى، رەھىم شاد ئۆتۈشۈپ دىدار،
ياشارمۇ دۇنياغا سىلىپ خوش نەزەر؟

* * *

بېسىققان بولسىمۇ ئالا-توپىلاڭ،
بوشاشماي كۈچەيدى ئۆكتەملەر زۇلمى.

يازسام كۆپ قايغۇلۇق ئىشلار، كىتابخان،
بولدى، بەس، يۈرەكلەر زەردابقا تولدى.

رەھىمگە توسقۇنلۇق تېخى خېلى بار،
ئۇ شۇڭا كېتەلمەس، كەتكۈسى كېلەر.
ئائىلە، يۇرت مېھرى ئۇنىڭ قەلبىدە،
كۆڭۈلسىز ئىشلارنىمۇ دەرمان-كۈچ بېرەر...

6-باب نىجادلىق

كارۋاتتا ياتقان بىر ئۇسسۇر كۆزنى
تەكشۈرۈپ خىيالغا چۆكۈپ تۇرغاندا؛
تۇيۇقسىز "غىچ" قىلىپ ئېچىلدى ئىشىك،
باشلاپ بىر مېھماننى كىردى ھۆكۈما.

ھاياجان ئىچىدە ئېلىپ تېڭىقنى،
"كۆردۈڭمۇ ئوغلۇم" دەپ، سورىدى رەھىم.
"كۆردۈممەن ئاكا!" دەپ شادلاندى گۆدەك،
سۆيۈنۈپ قىلدى ئۇ كۆزنى چىم-چىم.

"بەللى!، سىز مەندىنمۇ ئۆتۈپ كېتىپسىز!"
ماختىدى رەھىمنى پېشقەدەم دوختۇر.

— بۇ سىزنىڭ ئەجرىڭىز، ياخشىلىقىڭىز،
دەپ دېھقان شاگىرتنى ئېيتتى تەشەككۇر.

شۇ ئاندا نەزەرى چۈشتى مېھمانغا،
"سادىقجان!" دەپ تۇۋۇلاپ كۆرۈشۈپ كەتتى.
رەھمىتى. تونۇپلا تاڭ قالدى شوپۇر،
"قانداقچە سىز دوختۇر بولدىڭىز؟" دەيتتى.

* * *

...دەستۇرخان سېلىندى، قويۇلدى مەزە،
شوپۇر چاي سۇمۇرۇپ دېدى رەھمىغا:
— رەپىقەم كۆزىگە ئاق چۈشۈپ، كۆرمەي،
ئىزدەپ نۇر ئاكىنى كەلدىم بۇ ياققا.

ئەجەبا، بۇ يەردە ئىكەنسىز، يۇرتداش؟
بىز يەنە كۆرۈشتۇق تەقدىر ئاجايىپ...
ياش ئالدى كۆزىگە رەھىم مۇشۇ تاپ،
"شۈكرى دەڭ، بەس!..." دېدى نۇر ئاكا
كايىپ.

دەملەنگەن چاي سۇنۇپ دېدى ھۆكۈما:
قۇتقۇزار ئىلىم - پەن بىزنى بالادىن.
ئەم قىلماق ئۈگىنىپ كېتىندۇ تېزلا،

رەپىقىمىز كۆزى قىلغان داۋادىن.

ئاجايىپ مىجەزلىك ئىنسان ئىدى بۇ،
پەزىلەت، خىسلىتى، خۇلقى بەك ئېسىل.
بىتاقەتلىكىدىن بولدى مۇشۇ دەم،
ئۇستازى ئالدىدا رەھىمجان خىجىل...

دىگەندەك، تۆتىنچى نۆۋەت رەھىمجان،
ئالدى شۇ ئايالنىڭ ئىككى كۆزىدىن —
ئاق كۆكۈش پەردىنى ئۇستىلىق بىلەن،
سادىقجان "رەھمەت!" دەپ تۇتتى قولىدىن...

بىلگىن، بۇ شوپۇردەك، ئەزىز كىتابخان،
ياخشىلىق تاپىدۇ ياخشىلىق قىلغان.
كىم قىلسا يامانلىق قايتار ئۆزىگە،
تۇتىدۇ قانخورنى قىساس ھەرزامان.

* * *

بىر ھەپتە توختىتىپ دوستىنى رەھىم،
ئۇزاتتى كۆز قىيماي ئۇنى سەھەردە.
قىزىرىپ ئۇپۇقنىڭ يۈزى شەلپەردەك،
كۈن چىقتى، يەتتىكىن شوپۇر قەيەرگە؟

* * *

كۈز كەلدى قاغجىراپ قالدى باغۋاران،
غۇقىراپ ئۆرۈلار شامال بەدەنگە.
ئۆيىقۇسى كەلمەستىن ئويلىنار رەھىم،
شۇ خىيال يەلكىنى ئۈزەر تۈمەندە:

"قايدىسەن گۈلبۈۋى بارمۇسەن جېنىم؟
بۇ ئېغىر كۈنلەردە ھالىڭ نىچۈكدۇر؟
بارمىدۇر تازغۇندا ئوغلۇم، جان قىزىم،
پىراقى دەردىدە باغرىم كۆيۈكتۇر.

زۇلمەتتىن نىجادلىق تاپالارمۇ ئەل،
بىزگىمۇ سائادەت كۈلۈپ باقارمۇ؟
ئىستىقبال كۆكىدە تۇغۇپ كۈنىمىز،
ئېچىلىپ باغدا گۈل شۇ تاڭ ئاتارمۇ؟"

بۇ كېچە ئۆيىقۇسى كەلمەي زادىلا،
تۆرۈلۈپ، تولغىنىپ ياتتى رەھىمجان.
بىرچاغدا ئورنىدىن چاچراپ تۇردى ئۇ،
يۈگۈردى كوچىغا بېسىپ ھاياجان...

تاڭ سەھەر... رادىئو بەردى خۇش خەۋەر:
"ياۋۇزلار تۇتۇلۇپ بوغۇلدى ئۇنى.

پارتىيە بولغاچقا ئەلگە ئىجادكار!
ئۇپرىغان جانلارنىڭ تۇغۇلدى كۈلى...»

ھاۋامۇ ئېچىلىپ، سۈزۈلدى ئاسمان،
قارا، سۇر بۇلۇتتىن ئەسەر قالمىغان.
سۇ ئىچتى تەشنا يەر، چاڭقىغان كۆكۆل،
ھەممىگە كەلدى قۇچاق ئاچتى ھۇر زامان.

* * *

رەھمەتغا رازىلىق بەردى ئۇستازى،
تەلمۈرۈپ بەستىگە بېشىنى سىلاپ.
نازۇك كۆز داۋالاش ئەسۋابلىرىنى،
ھەدىيە قىلدى ئۇ كۆڭلى يالقۇنجاپ:

گۈل-كەشتە چېكىلگەن ياغلىقنى سۇندى،
ياش ئېلىپ گۈلنىسا قارا كۆزىگە.
«ئۇنۇتماڭ، ئاكا!» دەپ يىگىتكە باقتى،
مۇنچاقتەك ياشلىرى ئاقتى كۆكسىگە.

ھاياجان ئىچىدە رەھمەتتىن بولەك
بىرەر سۆز قىلالماي «خوش!» دېدى رەھىم.
نۇر ئاكا پېشىنى سۇرتتى يۈزىگە،
قىلدى بۇ جۇدالىق كۆڭلىنى يېرىم.

ئاسما ئۈستىگە چىقتى ئۇ ئادىمىر،
يىسى بوغۇلۇپ سالدى يۈرىكى.
ئاپارغا ئايلىنىپ ئۆزى ياسىغان
ئۆيىدىكى ئوپۇقتا قالدى يۈرىكى...

قالدى ئۇ ئۇستازى — ئەزىز ھۆكۈما،
دۇئا قىپ رەھمىغا تىلىدى ئاقىۋول.
ئۈرۈكلۈك باغلىرى قالدى شايارنىڭ...
يارارىكىن قەيەرگە ئەندى بۇ ئوغۇل؟

7- باب جىننىڭ قەستى شاپتۇلدا...

كەتتى ئۇ توقسۇدىن ئاپتوبۇس بىلەن،
ئۈرۈمچى شەھرىگە، قەشقەرگە ئەمەس.
گۈلبۈۋى ئېسىدىن كۆتۈرۈلدىمۇ؟
ماڭغۇزدى شىمالغا قانداق بىر ھەۋەس؟

...ياندىشىپ ئولتۇرۇپ كېتىپ بارىدۇ:
قىزدېسە — قىز ئەمەس، جۇۋان دېسە، ياش.
ئازادە كىيىنگەن بىر چوكان بىلەن،
ئۇلار بىر — بىرىگە سەپەردە يولداش.

ئۆزىنى "زەينەپ" دەپ ئاتىغان خوشخۇي،
بېلىق كۆز بۇ ئايال قىلار تەبەسسۇم.
بىلگەندە رەھىمنىڭ دوختۇرلۇقىنى،
ئۇ ناله قىلدى، دەپ "ئاغرىيدۇ پۇتۇم..."

سۇنۇپ ئۇ ئاق يۇمران بىلەكلىرىنى،
"سىز تۇتۇپ كۆرۈڭا، تومۇرۇم قانداق؟"
دەپ يەنە چاڭگاللاپ يۈرەكلىرىنى،
"زەپ ئاغرىيتتى..." دەپ قاخشايتتى
شۇنداق.

رەھىمجان سەپ سېلىپ، "ئىبرۋا ئىكەن" دەپ،
زەينەپكە بېرەتتى ھەببى چەدۋاردىن.
بەزىدە ئۇ ماڭلاي تومۇرلىرىنى،
ئۇۋۇلاپ قوياتتى،
بۇ ئېتىباردىن.

زەينەپنىڭ ئاپتاپتەك مېھرى ئىچىلىپ،
"ئاكا!" دەپ رەھىمگە قادىلىپ كۈلدى.
بۇ دېھقان — بۇ تامچى — بۇ دوختۇر يىگىت
ھېچ غەرەز سەزمەستىن خىيالغا چۆكتى.

بۇشۇئان گۈلبۈۋى نەدە تۇرغاندۇ،
بۇسايىر يارىنى سىغىنغانمىدۇ؟
ۋاقتى تاق بولۇپ، ئىنتىزارلىقتا،
يۈرىكى تارتىشىپ سىقىلغانمىدۇ؟...“

ئۇشتۇمتۇت نوقۇشتىن كەلدى ئۆزىگە،
يېنىدا ئولتۇرغان زەينەپنى كۆرۈپ.
كۆروندى گۈلبۈۋى يەنە كۆزىگە،
ئۇ گويا تۇرغاندەك مەڭزىگە سۆيۈپ.

زەينەپخان بىر تۇتام پۇلنى چىقىرىپ،
”سىز ساقلاپ بېرىڭ“ دەپ ئەگدى بويىنى.
رەھىمجان ئىچىگە كىرىپ-چىقمىسا،
قانداقمۇ بىلسۇن بۇ چوكان ئويىنى.

رەھىمجان يانچۇققا پۇلنى سالغاندا،
زەينەپخان بىر قىسما ئويلىنىپ قالدى.
رەھىم چىڭ قۇچاقلاپ ئالغان سومكىغا،
ئىچۇندۇر تەلمۈرۈپ ئۇزاق كۆز سالدى.

ئاخىرى ”سومكىغا سېلىڭ“ دېدى ئۇ،
”يانچۇقتا ئىشەنچ يوق، يانچۇقچى يامان...“

"ئۆزىڭىز چىلىك تۇتۇپ ساقلاڭ" — دەپ ئىزدەم،
پۇلىنى قايتۇرۇپ بەردى شۇ ھامان.

* * *

قىش يېتىپ كەلمەستىن، كوچەيدى سوغۇق،
دەرەخلەر شېخىدا قالمىدى ياپراق؟
ئۇلانىباي يېنىغا كەلدى ماشىنا،
ئۇرۇمچى شەھىرىگە كىرسىدى پاتراق...

ئىشىنى توگىتىپ دوختۇر رەھىمجان،
كەتسىدى قەشقەرگە سالامەت-ئامان.
قىز-ئوغۇل، يارىنى كۆرسىدى كاشكى!؟
قۇچاقلاپ مەغزىگە سۆيسىدى كاشكى!؟

* * *

ئالدىراپ چۈشكەندە ماشىنىدىن ئۇ،
زەينەپخان قىلدى شاد ئۆيىگە تەكلىپ.
قويماستىن ئۇ ئايال ئۇنۇمىغانغا،
ماڭدى يول كۆرسىتىپ، شاپاشلاپ ئىپ-
ئىپ.

ئونۇش بولمىغاچ ئەزىم شەھەردە،
بىرەركۈن تۇرۇپ جاي تاپاي، دېدى ئۇ.

لازىملىق نەرسىنى ئېلىپ چاپسانراق.
جانىجان قەشقەرگە ياناي دېدى، ئۇ.

قايرىلىپ بۇزۇلغان ئاسپالت يولدىن،
بەدبوي تار كوچىغا قاراپ مېڭىشتى.
توختىدى زەينەپخان، ئاچتى قۇلۇپنى،
بىر قاباھەت ئىشىكتىن كىرىپ كېتىشتى.

رەھىمنى باشلىدى مېھمانخانىغا،
شىرەنىڭ ئۈستىگە قويدى ھەم مەزە.
شۇدەم تاغ كەينىگە پاتقان ئىدى كۈن،
قار چۈشۈپ پاياندار سالغانتى يەرگە.

"يېشىنىپ بەھوزۇر ئارام ئېلىڭ" دەپ،
زەينەپخان ئۇت يېقىپ قورىدى سەينى.
"نېمىشقا مەن كىرىپ قالدىم بۇ ئۆيگە، —
دەر رەھىم، — ئايالنىڭ بۇزۇقتۇر پەيلى".

ئۇ چىقىپ كېتىشنى ئويلىدى، بىراق،
يەشمەكچى بولدى ئۇ، بۇ سىرنى تۈندە.
ئەندى ئۇ زەينەپنىڭ رەيىگە بارار،
ئېيتىڭلار، بۇ خوتۇن ئاھۇمۇ — تۈلكە؟

* * *

ئىچىلىپ-يېيىلىپ ئولتۇردى رەھىم،
زەينەپنىڭ خۇشلۇقى ئاندىن زىيادە.
كەلتۈردى داسقاننى، خۇشپۇراق سەينى،
توشتى مەي رومكىغا، چايغا — پىيالە.

"كەچۈرۈڭ، مەن هاراق ئىچىپ كۆرمىگەن،
چاي ئىچىتىم، مەن ئۇخلاي، هار ئالماڭ
بۇنى" —
دەپ رەھىم سومكىنى قويدى بېشىغا،
زەينەپخان تىكىلىپ كۆزەتتى ئۇنى.

بۇ مۇدھىش ئەنسىز تۈن تۈيۈلۈپ ئۇزاق؟
رەھىمجان كۆز يۇمۇپ ياتتى گۇماندا.
بېشىدا چۆرگىلەر ئون تاشلىق تۈگمەن،
نېمىلەر بولمايدۇ بۇ كەڭ جاھاندا؟!

توختىماي قار ياغار، تۈن يېرىم بولدى،
زەينەپخان ئورنىدىن تۇردى شەپىسىز.
"ئەقلىدىن ئازدۇردۇم نى-نى يىگىتنى،
سەن دېگەن نېمىتىڭ..." — دەيتتى ئۇ ئۈنسىز.

رەھىمنىڭ يېنىدا باش قويدى زەينەپ،
كۆز ئېچىپ غەزەپتىن يېرىلدى يىگىت:
"سىز نېمە، مايمۇنمۇ؟ قىلماملىسىز ئۇيات؟!
كۆڭلىڭىز ئەجەپمۇ پەس ئىكەن، ئېسىت!..."

"سىزگە ئاھ، رەھىمجان مەن كۆيۈپ قالدىم،
ئىشقىمنىڭ كۆچىدىن يوقالدى ھوشۇم..."
زەينەپخان پىچىرلاپ چۈشتى كارىۋاتتىن،
دېدى ئۇ: "سىز ئاكام، سىز مېنىڭ دوستۇم."

ئارتۇقچە گەپ قىلماي كۆز يۇمدى يىگىت،
زەينەپخان ئويلىدى: "تېتىيمەن ساڭا.
ھەمىشە قۇچاقلاپ كەلگەن ئۇ سۆمكاڭ،
بۇ كېچە گەپ يوقلا قالدۇ ماڭا..."

قىچقىردى بىرخوراز خوشنا ھويلىدا،
زەينەپخان قوپتى-دە، ئالدى پىچاقنى.
قاراڭلار! بۇ جىننىڭ قەستى شاپتۇلدا،
تىترەپ ئۇ رەھىمگە سالدى پىچاقنى...

8-باب گۈلبۈۋىنىڭ قايغۇسى

ئۆگزىگە ياماشقان قاپاق بارىكى،

سۇ سەپكەن: سۇپىنغا تاشلايتتى سايە.
گۈلئەنبەر ئالدىدا تۇرغان قوچاقتا،
"يېرىلىك تاشىم" نى قىلار ھېكايە.

يەلپۈپ كۆز شامىلى بۇ ئوماق قىزنىڭ،
تاشلار ئاي يۈزىگە كوكۈلىسىنى.
ئاكىسى مىرادىل كىردى"ئانا!" دەپ،
چاپتۇرغان پېتىچە ياغاچ ئېتىنى.

كەتمىنى يەلكىدە، تاغار قولىدا،
گۈلبۇۋى ئەمگەكتىن كەلدى ھېرىقىپ.
"ئاتىسى كۆرسە ھە، قانچە خۇش بولار..."
ئويلىدى، ئۇلارغا ھەۋىسى كېلىپ.

قىز-ئوغۇل "ئانا!" دەپ كەلدى چۈگۈلداپ،
يېپىشتى "نان بەر!" دەپ ئېتەكلىرىگە.
ئۆيدىن بىر زاغرىنى ئېلىپ چىقتى ئۇ،
يېرىمدىن بەردى گۈل-چېچەكلىرىگە.

— مەن دادام كەلگەندە توقاچ نان يەيمەن،

دەپ ئوغول يوگورۈپ قاردى يولغا.
— مەن ساماسا يەيمەن دەپ سەكرىدى ئويناپ،
دادىسى كەلگەندەك قىزچاقمۇ شۇندا.

ياش ئەگىسپ مۇڭلانغان ئانا كۆزىدىن،
يۈرىكى مۇجۇلۇپ تۇرۇپ قالدى جىم.
كۆڭلەكنىڭ يامالغان ئېتەكلىرىگە،
ياغدى دەرد-ھەسرەتنىڭ يامغۇرى سىم-سىم.

"قايىدىدۇر رەھىمجان، مۇشۇ كۈنلەردە،
نېمىشقا ئۇنىڭدىن كەلمەيدۇ خەۋەر؟"
ئويلاپ مەرد ئېرىنى گۈلبۈۋى ھەردەم،
ئەندىشە ئىلكىدە كۆڭلى ئۆرتىلەر.

چاڭ قونغان چاچلىرى تېتىمىغىچە،
تاشلىنىپ تۇرۇاتتى يېيىپ بېلىنى.
گۈل چېھرى سارغايدى، پۇچۇلاندى تەن،
غەم-غۇسسە قاپلىغاچ ئۇنىڭ دىلىنى.

مدهەللە ۋە ياكى ئېتىز قىرىدا،

كۆرۈنەر ئىدى ئۇ پەرزەندەك زىبا.
ئوت-گىيا ئىچىدە ئۆسكەن يىگانە
گۈل ئىدى ھەممىنى قىلغان مەھلىيا.

قاراپ قىز-ئوغلىغا تۇرار گۈلبۈۋى،
سوغارغان مايسىدەك كىرپىكلىرى نەم...
كىتابخان، بولدى بۇ رەنانىڭ ماڭا،
كۆزلىرى سىيادان، قاشلىرى قەلەم...

* * *

...گۈلبۈۋى ھەر كۈنى كېلىپ ئېتىزغا،
چانايىتتى ئۆزىلا يەرنى كەتمەندە.
ئولتۇرۇپ بەزىدە سېغىنىپ يارنى،
ئۇھ، تارتىپ قوياتتى ھېرىپ كەتكەندە.

قايىتاتتى كۈن كىرىپ كەتكەندىلا ئۇ،
تاڭاتتى باغرىغا ئوغۇل-قىزىنى.
ئۇ، چولپان تۇغقاندا چىقاتتى ئىشقا،
تۆكەتتى جاپاغا چىداپ تېرىنى.

قىشتا توك قومۇرۇپ چاپسا ئۇ زەيكەش،
قوش ھەيدەر دەرمانى قۇرۇپ باھاردا.

ئۇلاشماي ئورمىغا، تۆگەر ئوزۇقى،
ئۇشىنغاچ دارامەت كۆزدە تاغارغا.

ئۈتكۈزۈپ كۆنلەرنى، ئايلارنى شۇنداق،
كەتكەنتى گۈلبۇۋى جۇدەپ-تارتىلىپ.
ئۇنىڭغا تىكىلگەن ئىدى يامان كۆز،
سىقىلغان باغرىغا مىقتەك قادىلىپ.

"ئاتىسى بولاي مەن ئوغۇل-قىزىڭنىڭ،
راھەتكە چىقىسەن" دەر ئىدى سايىم.
ھېچ ئارام بەرمەيتتى كىرىپ كەينىگە،
گۈلبۇۋى ئۇنىڭدىن قىلاتتى ۋايىم.

نومۇسسىز مەخلۇققا گەپ ياندۇرۇشنى،
گۈلبۇۋى نومۇس دەپ، چىقارمايتتى
ئۈن.
غەزەپلىك چېھرىدىن ياغدۇرۇپ نەپرەت،
سايىمنى ئەلەمدە قوياتتى ھەر كۈن.

گۈلبۇۋى ئەيۋەشكە كەلمىگەچ پەقەت،
ئەمگەككە سالاتتى قەستەنگە زورلاپ.
چاقاتتى چاياندەك كۆرگەنلا يەردە،

"بۇزۇقنىڭ خوتۇنى بۇزۇق..." دەپ خورلاپ.

"رەھمىنى سەن نەگە قاچۇردۇڭ، ئېيت" دەپ،
بۇ ساپ دىل ئايالنى تارتتى كۆرەشكە.
جاۋابى "بىلمەيمەن!" ئىدى ھەر قېتىم،
ئايلىنىپ غەزەپتىن كۆزى ئاتەشكە.

ئالمىدەك مەڭزىگە تەگدى ياۋۇز قول،
يۇلۇنۇپ تاشلاندى سۇمبۇل چاچلىرى.
مەلئۇنلار ئۇنىڭدىن ئالالماي جاۋاب،
كۆلپەتنىڭ ئىچىگە ئۇنى تاشلىدى.

* * *

كېچىسى ياندىكى قوشنا ھويلىدىن،
ئاۋازى ئاڭلانسا سادىق ئاكىنىڭ؛
گۈلپۈۋى چىقاتتى ئۇنىڭ ئالدىغا،
سۆيۈنۈپ يۈرىكى شۇ ياش ئانىنىڭ.

تەسەللىي تاپاتتى ئۇنىڭ سۆزىدىن
ئۈزۈلگەن ئۈمىدى ئۇلۇنۇپ قايتا.
ئۇن بىلەن ياغ ئېلىپ كەلدى كۆپ قېتىم،
ھال سوراپ ئۇلاردىن، بولۇپ باشپانا.

ئېمى ئاز ئەمەستى سادىق ئاكىنىڭ،
باساتتى تاغ بولۇپ باشتىكى قالپاق.
”ھوقۇقدار“ دەپ قاغاپ سايىلار ئۇنى،
مەجبۇرى ئىشلىتىپ خورلايتتى شۇنداق.

بۇ پاك قەلب ئىگىسى تۇتۇپ ئۆزىنى،
بوي بەرمەي، ئېگىلمەي كەلدى داۋامەت.
دېھقانلار دەر ئۇنى: سېكرىتارىمىز —
چىن دىلدىن كۆيۈنەر بىزگە كارامەت.

گۈلبۇۋى مىننەتدار سادىق ئاكىدىن،
ۋە لېكىن رەھمىدىن قىلار ئەندىشە.
ياخشى ئەر خوتۇنغا تاغدەك يۆلەنچۈك،
ئەر ئۈچۈن سائادەت — سادىق رەپىقە.

* * *

ئەمگەكتىن كەچ قايتتى گۈلبۇۋى بۈگۈن،
كۆردى قىز-ئوغلىنى قازان بېشىدا.
زاڭ ئېتىپ پۇشۇرۇپ قويۇپتۇ ئۇلار،
ئەسقاتتى دېگەن شۇ — ئۆينىڭ ئىشىغا.

سۇپىغا گۈللەنەر سالدى داستىخان،
قازاننى كۆتۈرۈپ كەلدى مىرادىل.

گۈلبۈۋى تاۋاققا ئۇسسىدى ئاشنى،
ئۆز پەرزەنتلىرىگە بولدى ئۇ قايىل.

زاڭ ئېچىپ ئولتۇرۇپ، بۇرۇنقى ئىشلار،
بىر-بىرلەپ كەلمەكتە ئۇنىڭ يادىغا:
كۆتۈرۈپ سەھەردە بۆشۈكنى رەھىم،
چىقاتتى گۈلبۈۋى بىلەن ئېتىزغا.

"ئىڭگە!" دەپ تېلىقىپ كەتكەندە بوۋاق،
ياش ئانا كېلەتتى كۆكسىنى ئېچىپ.
يىغىسى ئەۋج ئالار ئاۋۇماي سۈتى،
تارتىلىپ كەتكەن قوش ئەمچەكنى ئېمىپ.

يېگۈزۈپ قوياتتى زاغرىنى چايناپ،
ئاغزىدا ئېچكۈزۈپ ئېرىق سۇيىنى.
كەتمەننى قولىغا ئالاتتى يەنە،
يۈرەك پارىسىدىن ئالماي كۆزىنى.

مىرادىل، گۈلئەنبەر بوۋاق ۋاقتىدىن
چىقاتتى ھەر كۈنى ئەمگەككە بىللە.
ئۆستى بۇ قىز-ئوغۇل ئاپتاپتا پىشىپ،
سوغۇقتا چېنىقىپ، كەلگەندە چىللە.

رەھىمجان سەپەرگە كەتكەندىن بېرى،
گۈلبۈۋى كۈن بويى تارتتى يالغۇزلۇق.
ھېلىمۇ ئېت، مۈشۈك بېقىپ قويغانىكەن،
بولدى شوخ باللار ئۈچۈن ئويۇنچۇق...

بېشىدىن ئۆتكەننى ئويلاپ بولالماي،
ئۇھ، تارتتى گۈلبۈۋى باغرى ئۆرتىنىپ.
"مياڭلاپ" ئانىغا قايرىلىپ باقتى،
ئوماق قىز گۈلئەنبەر ئۇنى كۈلدۈرۈپ.

مىرادىل مورىغا باش تىقىپ شۇئان،
"دادا!" دەپ توۋلىدى، ئىت قاۋاپ كەتتى.
ئانىنىڭ ئۇلارغا كەلدى مەسلىكى،
يىقىملىق قىلىقى بەك ياراپ كەتتى.

كۈندۈزى ئىشتەكەن تىل، دەشنام ـ ھاقارەت،
قاراپ قىز ـ ئوغلىغا ئۇنتۇلار تۈندە.
قەھرىتان قىش ئۆتۈپ، كەلگەندە باھار،
ئويلايتتى رەھمىنى گۈلبۈۋى كۈندە.

مىرادىل توققۇزغا كىردى مۈشۈ ياز،

تېخىچە غۇنچىدەك قىزى ئالتە ياش.
مال ــ دۇنيا، پەرزەنتتىن ئەمەستۇر ئارتۇق،
ئەمەستۇر ھەم ئىسسىق ئاندىن قۇياش...

9 ـ باب كېچىدىكى پاجىئە

تومۇزنىڭ ئاپتىپى چاچاتتى يالقۇن،
قالغانتى كۆك بارالڭ چاڭقاپ سولۇشۇپ.
ھويلىغا سايىسى چۈشكەن قوم ئامۇت،
تۇراتتى مەي باغلاپ شاختا تولۇشۇپ.

گۈلبۈۋى ئورمىدىن كەلدى ھالسىراپ،
كەينىدە مىرادىل كۆتۈرۈپ ئورغاق.
ئۇلاردىن قېپقالماي كەلدى گۈلئەنبەر،
چىمىڭ تۇتۇپ قولىدا بىر سىقىم باشاق.

قاپاقتىن سۇ قۇيۇپ ئىچىپ ئۇچەيلەن،
سەگىنتتى چاڭقىغان يۈرەكلىرىنى.
قانمايتتى گۈلبۈۋى باغرىغا بېسىپ،
شۇ ئوماق ياش غۇنچە ــ يۈرەكلىرىنى.

ئېغىر بىر قايغۇغا چۆكۈپ مۇشۇدەم،

ئۇھ دەيتتى گۈلبۈۋى قەلبى مۇجۇلۇپ.
نېمە ئىش بولغاندۇ ئانىغا زادى،
چىرايى بۆلەكچە كەتكەن تۇتۇلۇپ؟

قاراپ گۈلبۈۋىگە دېدى مىرادىل،
— ئانا، چاي ئىچۋال، خاپا بولمىغىن.
قانداقمۇ نان ئۆتسۇن گېلىمدىن بالام،
ۋاي ئەمدى كىم خەۋەر ئالىدۇ بىزدىن.

نېمىشقا قان يىغلاپ قايغۇرمىسۇن ئۇ،
يېقىن غەمخاردىن ئايرىلىپ قالسا.
"ئىغۋاگەر ئاسىي" دەپ سادىق ئاكىنى،
باغلاپ قول-پۇتىغا ئىشكەلنى سالسا.

شۇڭا گۈلبۈۋىنىڭ كۆڭلى بۇزۇلار،
ئۈمىدى ئۈزۈلۈپ جاندىن-جاھاندىن.
بۇ مۇدھىش ئازابتىن قاچان قۇتۇلار؟
پارىلداپ ھۆر كۈنى تۇغار قاياندىن؟

*　　*　　*

كۈز كەلدى ۋە يەنە تۆكۈلدى ياپراق،
رەھىمدىن ئۈچۈر يوق، گۈلبۈۋى يىغلار.
چىداشقا تاقىتى قالمىدى ئۇنىڭ،

ھەركۈنى ئازاردىن كۆڭلى بىر سۇنار.

ئاخشام، يۇرت ئىچىنى باستى قاراڭغۇ،
نە يۇلتۇز ۋە نە ئاي كۆكتە كۆرۈنمەس.
ئىت قاۋار، ئىچقاپ مۆرەيدۇ كالا،
نېمشقا نۇرلىنىپ ئاسمان سۈزۈلمەس؟

بۇ كېچە گۈلبۈۋى ئوغۇل-قىزىنى —
ياتقۇزۇپ يېنىدا ئۇيقىغا كەتتى.
چىرمىشىپ چۈشىدە يىلان ئۇنىڭغا،
گوياكى ئادەمدەك زۇۋان سۈرەتتى...

"رەھمەجان!" دەپ توۋلاپ ئويغاندى چۆچۈپ،
شۇچاغ بىر قول كېلىپ باستى ئاغزىنى.
"جىم يېتىڭ، مەن سايىم..." كەلدى بىر ئاۋاز،
سىلىغان شۇمدۇ ئۇنىڭ باغرىنى؟

گۈلبۈۋى تۇردى دەس چۇراپ ئورنىدىن،
سايىمنى ئىرغىتىپ تاشلىدى يەرگە.
"چىق، يوقال!" دەپ بېرىپ ئىشكنى ئاچتى،

ۋەھمە ئىچىدە چۆمۈلدى تەرگە.

سايىم قول چىراقنى يېقىپ، ئوچاقتىن،
كۆل ئېلىپ گۈلبۈۋى كۆزىگە ئاتتى.
يەردىكى كەكىنى ئاتقاندا سايىم،
تېگىپ گۈلبۈۋىنىڭ بېشىغا پاتتى.

بۇ ئارسىز ئەبلەخمۇ چىقىپ كەتتى تېز،
مىرادىل كەتمەننى ئېلىپ قوغلىدى.
"بولدى يان، جان بالام!" دېدى گۈلبۈۋى،
شۇ ھامان چاقىرىپ قەيسەر ئوغلىنى.

قارىسا گۈلئەنبەر يېقىپ چىراقنى،
ئىشكتە توم زەنجىر يوق ئىدى، ئەجەب.
مىرادىل پەيلىدىن ياندى ئاخىرى،
غەزەپتىن بوغۇلۇپ دېدى: "توختا، خەپ!..."

بۇ كېچە نېمىشقا قاۋىمايدۇ ئىت؟
لېكىن ئۇ يېتىپتۇ ئۆلگەن پېتىلا.

سايەم ئېت باغرىنى يېرىپتۇ كېلىپ،
ئېت قېنى تولۇپتۇ پۈتۈن ھويلىغا.

كۆل كىرىپ ئىچىشىپ كەتكەن كۆزىنى،
يۇدى سوغ سۇ بىلەن گۈلبۈۋى قاخشاپ.
تامچىلاپ قان ئېقىپ تۇرغان بېشىنى،
تاڭدى ھەم مىرادىل ئەلەمدە يىغلاپ.

* * *

نومۇستىن ئۆيۈلۈپ كىشىگە تىنماي،
ساقلىدى گۈلبۈۋى دەردىنى يۈرەكتە.
ئەتىسى كۆزلىرى پولتايدى ئىششىپ،
كۆرەلمەي ھېچكىمنى پاتتى ھەسرەتكە.

قاپاقنىڭ لېشىنى تېگىپ نەچچە كۈن،
كۆزلىرى ئېچىلدى يېنىپ ئىششىقى.
ساقايدى ۋە لېكىن ئەما بولۇپ ئۇ،
"تەقدىر بۇ" دەپ ھېچكىم سىرنى بىلمىدى.

ئۇچىنى ئاڭرىتىپ ھەقەمسايىلار،
ھال سوراپ ھەر كۈنى ئاش ئېلىپ كىرەر.
بۇ خورلۇق، بۇ كەبى بەختسىزلىكتىن
مىڭ يېنىپ، مىڭ ئۆچۈپ ئانا ئۆرتىنەر.

دەرياغا ئۆزىنى ئاتسۇنمۇ ئەمدى؟
ئېسىلىپ ئۆلسۇنمۇ تاپالماي ئامال؟
ئەي پەلەك ئۇنىڭغا نېمە چارە بار؟
بولدى گۈلبۈۋىگە ئەجەبمۇ ئۇۋال.

....

ئېلىپ قىز-ئوغلىنى بىر تاڭ سەھەردە،
"قايدىسەن رەھىم؟" دەپ قىلدى ئۇ سەپەر.
چاك تامدا ۋىچىرلاپ جۈپ قالىغاچلار
ئۇزاتتى...

قان يىغلاپ قەيەرگە كېتەر؟

ئۇزاتتى شىلدىرلاپ ئېشىك ئالدىدا،
شاخلىرى قۇرۇغان ئۈجمە دەرىخى.
ئۇزاتتى ئۇلارنى ياش تۆكۈپ چولپان...
مۇڭلىنىپ قالدى شۇ ئېرىپ كەپسى...

* * *

گۈلبۈۋى مىڭ تەستە كەلدى قەشقەرگە،
باقتى قىز-ئوغلىنى نان تىلەپ ئۈچ ۋاخ.
نائىلاج دىۋانە بولدى شەھەردە،
بوپقالدى ئۇلارنىڭ ماكانى ھېيتگاھ.

گۈلبۈۋى كۈتكەن تاڭ قۇياش چاقناپ،
ئۆزىنى باسالماي چۆمدى شادلىققا.
مۇبارەك قۇربان ھېيت كۈنى ھېيتگاھتا.
رەھىمنى قايتىدىن تاڭدى باغرىغا.

مۇنارنىڭ تۆۋىدە تۇرۇپ ئىككىسى،
مۆڭدىشىپ بىر-بىرىگە، قانداقمۇ قانار؟
دەيتتى گۈلبۈۋىگە قاراپ رەھىمجان،
"غەم قىلما ئەزىزىم، كۆزۈڭ ئېچىلار."

گۈمبۈرلەپ چېلىنار پەشتاقتا ناغرا،
ھېيت قىلار ئادەملەر سوراپ ئامانلىق.
دەردمەنلەر شاد كۈلۈپ يايرىغان چاغدا،
بولدى شۇم مەلئۇننىڭ جايى سامانلىق.

* * *

گۈمبۈرلەپ چېلىنار پەشتاقتا ناغرا،
ئويناشتى سۆيۈنۈپ ياش-قېرى، ساما.
رەھىمنىڭ كۆزلىرى چۈشتى شۇ چاغدا،
گىردىدەك قىزارغان تونۇش چىرايغا.

"بۇ سادىق ئاكىمغۇ، سېكرېتارىمىز..."
ئۇ دەرھال ئالدىغا باردى يۈگۈرۈپ.

ھاياجان ئىچىدە ئاتا ـ بالىدەك،
باغرىنى يېقىشىپ كەتتى كۆرۈشۈپ.

ئاقلىنىپ تۇرمىدىن چىققان بۇ ئادەم —
بۇ ۋىجدان ئىگىسى، بۇ باتۇر دېھقان؛
بۈگۈن ئۆز يۇرتىغا كەتمەكچى ئىدى،
قويىننى كەڭ ئېچىپ كۆز تىكىپ تۇرغان.

رەھىمجان بېشىدىن ئۆتكەننى سۆزلەپ،
دېدى ئۇ: "ئەلدىن راست كەتتى زور بالا.
ئەگەر مەن شۇ كېچە غەپلەتتە قالسام،
بۇ يالغۇز بېشىمغا كېلەتتى قازا.

...ئۇخلىماي كۆزىتىپ ياتقان ئىدىممەن،
زەينەپخان پىچاقنى ياستۇققا سالدى.
بىر تەپسەم، "ۋايجان!" دەپ جاق چۈشتى ئوڭدا،
مەن ئادەم چاقىردىم، ئۇ داغدا قالدى...

بىردەمدە ئۆيگە لىق تولدى كىشىلەر،
چەمبەرچەس باغلاندى ئالدامچى خۇپسەن.
ئاينىغان ئىكەن ئۇ، ئىسيانچى بولۇپ،

پۇل-مالغا بېرىلگەن قاتىل ئوغرىكەن...

پارتىيە يەتكۈزدى بىزنى بۇ كۈنگە،
كۆرۈشتۇق سالامەت، ۋەسلىگە يەتتىم..."
گۈلبۇۋى رەھمىنىڭ سىلاپ قولىنى،
دېدى: "سەن كەلمىسەڭ مەڭگۈ كۈتەتتىم..."

سۆزلىدى شادلىنىپ سادىق ئاكىمۇ:
— مەن ياتقان تۈرمىگە سايىم قامالدى.
كۆردۈم قول-پۇتىغا چۈشۈپتۇ كىشەن،
ئۇ مېنى كۆرگەندە بېشىنى سالدى.

دوزۇركەن غەزەپلىك كۆز بىلەن قاراش،
ئۆلۈكتەك تۈس ئالغان ياۋۇز تەلەتكە.
كۆزلىسە كىمكى ئۆز راھىتىنى،
بۇرۇنراق بارىدۇ مۇدھىش لەھەتكە...

* * *

رەھىم گۈلبۇۋىنى ماگدى يېتىلەپ،
كەتتى قىز-ئوغلىنى ئېلىپ يۇرتىغا.
باغ بىنا قىلىدۇ تەر تۆكۈپ ئۇلار،
شۇ خاراپ ۋەيرانە كەپە ئورنىدا...

خاتىمە

ھېيتگاھدا ھېيت كۈنى ئۆتىدۇ شۇنداق،
بەخش ئېتىپ كىشىگە خۇشلۇق ۋە مۇراد.
مىڭلىغان يولۇچى كۆرۈشۈپ دىدار،
ھەر يانغا يول ئېلىپ قۇرىدۇ ھايات...

داستانىم تۈگىدى دېسەم، كىتابخان!
ئايىقى قېنىكىن دەرسىز ئالدىراپ.
مەن سوراي ئېيتىڭچۇ بۇ غالىپ دەۋران،
ئاچمىغان كۆز بارمۇ يۈكسىلىپ ياشناپ؟

1979 — 1983 ـ يىللار، قەشقەر.

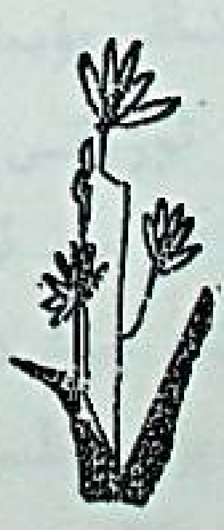

تەۋەررۈك كۆڭلەك

مۇقەددىمە

يېزىلمىدى بۇ داستانىم كىتابخان،
مۇراد تاپماس ئاشىق-مەشۇق ھەققىدە.
ھەم ئەمەستۇر ۋەتەن ئۈچۈن بەرگەن جان،
قەھرىمانغا ئوقۇلغان بىر مەرسىيە.
ئادەم ئىبقىل تېپىپ قەدىم زاماندا،
ئۈچىسىغا كۆڭلەك كىيىپ سۆيۈنگەن.
بۇ دەمگىچە مىللىتىمدە قىز-ئايال،
كۆڭلەك بىلەن سۆيۈملۈك ئۆز كۆرۈنگەن.
قىز ھۆسنىنىڭ تەگدىشى يوق زىننىتى—
شۇ كۆڭلەككە ئوقۇدۇمەن مەدھىيە.
بەختلىك ھېس قىلماي نىچۈن ئۆزۈمنى،
ئوقۇغانلار ئالسا ساۋاق، تەربىيە.

1

ئاددىيغىنا ياتاق ئۆيۈم — خاس ئۆيۈم،

تارتىلغاندۇر تاملىرىغا زەۋال.
چۈشۈپ تۇرار ئاسقۇچتىكى كۆكلەككە،
دىرىزىدىن جۇلا تاشلاپ نۇر غىل ـ پال.
چۈشۈپ تۇرار كېچىسىمۇ ئاق شولا،
يەلكەن كەبى ئۈزسە كۆكتە پارلاپ ئاي.
كېچە ـ كۈندۈز باقسام ئاشۇ كۆكلەككە،
كۆرۈندۇ گويا مۇڭلۇق بىر چىراي.
مەن قارايمەن شۇ كۆكلەككە تەلمۈرۈپ،
شامال ئۆرۈپ ئېتەكلىرى يەلپۈنسە.
نىچۈن تالسۇن قاراپ ئويچان كۆزلىرىم،
شۇ كۆكلەكتىن يار ۋەسلىگە تەلپۈنسە؟...
كېلەر ئەجەب خۇش پۇراق شۇ كۆكلەكتىن،
بۇنچە بولماس ئەتىر گۈلنىڭ پۇرىقى.
مەن ھىدلايمەن جانانىمنىڭ بۇيىنى،
جۇدالىقتا، ئۇ دىلىمنىڭ ئوزۇقى...
قايتىپ ئىشتىن چارچاپ كىرسەم ئۆيۈمگە،
ئاۋۋال كۆزۈم شۇ كۆكلەككە چۈشىدۇ.
چىقار بولسام بوسۇغىدىن پۇت ئېلىپ،
شۇ كۆكلەككە قاراپ باغرىم كۆيىدۇ...
شامۇ ـ سەھەر سىردىشىمدۇر شۇ كۆكلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆكلەك.

2

كۆكرەك پۈرمە يارىشىملىق شۇ كۆڭلەك،
قەدىم خوتەن ئەتلىسىدە تىكىلگەن.
توي ئەتىسى كىيىپ قوپۇپ نىگارىم،
ئىزا تارتىپ يەر ئاستىدىن تىكىلگەن.
نازۇك بەدەن ئۆزرە ئەمەس مۇشۇ ئان،
پېتى چۇشۇپ پۇرلاشقانتى ئاسقۇچتا.
سۇمبۇل چاچلىق بېشى ئۇندىن كۆرۈنمەس،
ئوخشارگۈلى ئۈزۈلگەن بىر كۆك شاخقا...
كۆرۈنمەيدۇ يەڭلىرىدىن ئاق قولى،
پەردىلەرگە كەشتە تىككەن ئۇز-نەپىس.
پېشانەمدىن سىلار ئىدى ئوت بولۇپ،
ئەمدى ماڭا نەسىپ بولماس ئۇنداق ھېس.
كۆرۈنمەس تەن دەرىخىدە قوش ئالما،
ھۆسۈن قوشۇپ تۇرغان زىبا ھۆسنىگە.
يوقتۇر ماڭا تونۇش ھېچ بىر بەلگىلەر،
نازاكەتلىك شەمشات قامەت ئۈستىدە.
كۆرۈنمەس ھەم توپلى كىيگەن پۇتلىرى،
ئۆي ۋە مەكتەپ ئارىسىدا ئىز سالغان.
ۋاھ سىرتتا قايدا شۇ يار نازىنىن؟

بۇ تەۋەررۇك ئۇندىن ماڭا تېگىپ قالغان.
شامۇ-سەھەر سىردىشىمدۇر شۇ كۆڭلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆڭلەك.

3

ئولتۇراتتىم شۇ كۆڭلەككە مەن قاراپ،
ئۆيدە تەنھا ۋۇجۇدۇمنى مۇڭ بېسىپ.
كىردى قىزىم مۇئەللىمى بىلەن شاد،
خۇددى ئانا-بالا ئوخشاش ياندىشىپ.
قىزىمنىڭ بۇ مۇئەللىمى-سەلىمە،
يوقلاپ تۇرار بىزدىن دائىم ھال سوراپ.
ئۇنىڭ ئىرى ئاپەتلىك شۇ يىللاردا،
ئۆلۈپ كەتكەن تۇتقۇنلۇقتا ئىچىرقاپ...
شۇڭا قايغۇ كەتمەس گۈزەل چېھرىدىن،
ئوخشاش ئىدى قىسمىتىمىز-دەردىمىز.
ئانا يۈزىن كۆرمىگەن بۇ قىزىمنىڭ،
ۋۇجۇدىغا سىڭگەنتى تەڭ ئەجرىمىز.
چۈشتى كۆزۈم بىردىن قىزىم شىمىغا،
قىرچىقارغان خۇددى پىچاق بېسىدەك.
گال پىچاقتا يەنە قايتا تىلىندى،
بۇ جىسمىمدا سوقۇپ تۇرغان ئوت يۈرەك.

بۇ ھال ئشۇئان ئنزادەمنى چنگنتتى،
يۈزلىرىمنى قىلدى شەلپەر ئاچچىقىم.
بۇ ھال سەلدەك پىغانىمنى تاشۇردى،
مەن مۇڭلىنىپ شۇ كۆڭلەككە تىكىلدىم...
شامۇ-سەھەر سىردىشىمدۇر شۇ كۆڭلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆڭلەك.

4

"يىلار ئۆتەر بوۋاقلارنى سۆزلىتىپ،
قىرلارنى ئايرىپ شىرىن زۇۋاندىن.
بۇ مۇساپە ھەم چىدامىلىق، ھەم قىسقا،
قالىدۇ نام ياخشى بىلەن ياماندىن.
كۆدەك ئوغۇل ئاتا بولار، مۇكچىيەر،
بوستان چاچ قىز ئانا بولار قورۇلۇپ.
تاپمىسا گەر پەرزەنت ياخشى تەربىيەت،
كېتەر غەمدە شۇ ئائىلە سورۇلۇپ..."
ئويغا پاتقان ھالدا تۆرگە باشلىدىم،
قىزىمنىڭ شۇ ئۇستازىنى سوراپ ھال.
ئۇياتتىمۇ، قىزىم يەرگە قارىدى،
ئولتۇرالماي قالدى شۇندا بىمالال.

مۇئەللىمى دېدى ماڭا: "ھاياتنى
ھىجران ۋەيران قىلسا، ۋىسال ياشنىتار.
ھاياتنى چىن سۆيگەن سىز بىر زىيالىي،
خۇشال ياشاڭ بولۇپ مەڭگۇ ئۇمىدۋار..."
دېدىم ئاڭا: مەن بىر ئىنسان، سەلىمە!
قانداق خالىي بولسۇن غەمدىن بۇ بېشىم؟
ئەركىلەيدۇ كۆڭلەكنىمۇ كىيمەيدۇ،
يالغۇزلۇقتا ئەركە ئۆسكەن بۇ قىزىم.
شامۇ-سەھەر سىر دېشىمدۇر شۇ كۆڭلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆڭلەك.

5

سىزنى كۆرۈپ ئەي بالامنىڭ ئۇستازى!
يېپىق قەلبىم دېرىزىسى ئېچىلدى.
چىرايىمدىن يېغىپ تۇرغان ھەسرىتىم،
كۆك سۈزۈلۈپ يامغۇر كەبى بېسىلدى.
ئەجەب بۈگۈن كېلىپ مېنى شاد قىلىپ،
ئازايتتىڭىز كۆڭلۈمدىكى ھەسرەتنى.
سەپدىشىڭىز ھەلىمىنى مەن ئەسلەپ،
سۆزلەي بىزنىڭ باشقا كەلگەن قىسمەتنى.
سۆزلەي قايغۇ-ھەسرىتىمنى جان قىزىم،

سەلمۇ تىڭشا ئوقۇلغاندەك پاتىھە.
تۆككەن يېشىم، ساڭا قىلغان بۇ گېپىم،
بولۇپ قالسۇن دەرد-ئەلەمگە خاتىمە!
ياشلىقىدا كەلگەن ئاناڭ بېشىغا،
كەچۈرمىشكە ئاشۇ كۆڭلەك گۇۋاھچى،
سىلىپ ئاشۇ كۆڭلەك شۇنى دىلىمغا،
ئاقار دولقۇن ياساپ سۆيگۈ پېغانى.
قۇشتەك سەگەك، ھوشيار بولۇپ ئاڭلىغىن،
دەپتەرگە دەرس يازغاندەك پۈت يۈرەككە.
بالام، ئېزىپ تۇيۇق يولغا ماڭمىغىن،
ئاڭلا سۆزۈم قاراپ ئاشۇ كۆڭلەككە.
شامۇ-سەھەر سىرداشىمدۇر شۇ كۆڭلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆڭلەك...

6

شامال ئۈنتىك دېرىزىنى چېكەتتى،
يىگىت چېغىم يار ئىشىكنى چەككەندەك.
گۈل شېخىنى ھەر تەرەپكە ئېگەتتى،
ئاستاغىنا يار بويىنى ئەگكەندەك.
كۆككە باقسام كۆلرەڭ بۇلۇت قاپلىغان،
بىردىن چاقماق يالت-يۇلت قىلىپ چېقىلدى.

نه چاقماق ئۇ، پىراق ئوتى زاتىمنى
كۆيدۈرۈپ ئاھ گۈلخان بولۇپ يېقىلدى.
كۆزۈم يەنە شۇ كۆڭلەككە تىكىلىپ،
تۇرۇپ قالدىم ئىچ-ئىچىمدىن تاشتى دەرد:
— مۈشكۈل ھايات سېنىڭدىن ئۆزىنى،
قاچۇرماستىن ئۆتەلىگەن كىشى-مەرد.
قالمىدى مەن تارتمىغان دەرد، سەلىمە!
سىز بىلىسىز ئۈمىد ئۈزمەي ياشىدىم.
مەن ھەرقاچان سىلاپ قىزىم بېشىنى،
يارنى ئەسلەپ شۇ كۆڭلەككە قارىدىم.
قىز ئىدىڭىز تۇيۇم بولغان شۇ يازدا،
ئەسلەپ بېقىڭ سىز يۈزئاچقۇ كۈننى.
شۇ كۆڭلەكنى كىيگەن ئىدى نىگارىم،
ئۇسۇل ئويناپ ئاچقانتىڭىز يۈزىنى...
شامۇ-سەھەر سىر دېشىمدۇر شۇ كۆڭلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆڭلەك...

7

بىراق پەلەك بىزگە كۈلۈپ باقمىدى،
سوزۇلمىدى شادلىقىمىز ئۇزۇنغا.
ئېچىلغاندا بەختىمىزنىڭ غۇنچىسى،

خازان بولدى ئۇچراپ تەتۈر قويۇنغا...
تويدىن كېيىن ئۈچ ئاي ئۆتۈپ ھەلىمە،
ئېغىر ئاياق بولدى، بەكمۇ سۆيۈندۈم.
ئۇ يىگىسى كېلىپ ئالما، كاۋاپنى،
تەمشەلگەندە مەنمۇ شۇنچە كۆيۈندۈم.
كۈن ساندۇق ئۆتتى تەستە توققۇز ئاي،
ئاچچىق تولغاق تۇتتى ئۈچ كۈن-ئازابلىق.
نە سۇ ئىچتىم، ئۆتتى گالدىن نە تاماق؟
مەن قىلمىغان قالمىدى ئىش ساۋاپلىق.
جامائەتكە نەزىر بەردىم قوي سويۇپ،
قىلدىم قانچە كېيىمىنى سەدىقە.
تۇققان، دوستلار نان ئۈرىدى بېشىدىن،
مىڭ جاپادا تۇغدى ئاخىر ھەلىمە.
تۇغدى بىر قىز نۇرلۇق كۆزى چولپاندەك،
ئاي يۈزىدە غۇنچە لىۋى ئېچىلغان.
شۇ كۆگلەكنىڭ ئېتىكىگە ئالغاندا،
نىگارىمنىڭ جېنىغا جان قېتىلغان!...
شامۇ-سەھەر سىرداشىمدۇر شۇ كۆگلەك؛
قايغۇلۇق بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆگلەك.

8

ئايدىڭ كېچە تاڭ ئالدىدا تۇغۇلغاچ،

"ئاينۇر" قويدۇق نەزان ئېيتىپ ئات
تاللاپ،
ئۇنتۇپ تارتقان دەرد ـ جاپانى ئانىسى،
شادلىناتتى ئاق سۈت بېرىپ قۇچاقلاپ.
تىكتى قىزىل دۇخاۋىدىن بىر كۆڭلەك،
ياراشتى بەك يۇمران بوۋاق تېنىگە.
تىكتى ئەتلەس، كىرپىتشىن، تاۋاردىن،
يوسما، پەرتۇق... ئارام ئالماي ھەلىمە.
ئۆتكەزدۇق بىز خوشال "قىرقى تويى" نى،
ئونلاپ ئوغۇل ـ قىز گۆدەكنى چاقىرىپ.
ئالتۇن ھالقا، ئالتۇن ئۈزۈك چىلانغان،
سۇدا يۇدۇق... كەتتى بوۋاق ئاقىرىپ.
ئاغرىپ قالسا يۈرىكىمىز سۇ بولۇپ،
ئۇخلىمايتتۇق، ئەللەي ئېيتىپ ئانىسى.
ۋىلىق ـ ۋىلىق كۈلسە بۇ تەن ئوت بولۇپ،
تاشار ئىدى مېھرىمىزنىڭ قاچىسى.
باشقا بىرى ئەمەس، بەلكى سەن ئىدىڭ!
ئاشۇ بوۋاق، قىزىم بۇنى بىلمەيسەن.
بىلمەيسەن ھەم شۇ مېھرىبان ئاناڭنى،
سۈت ئەمگۈزۈپ ساڭا كۆڭلەك كيگۈزگەن...
شامۇ ـ سەھەر سىردىشىمدۇر شۇ كۆڭلەك،
قايغۇلۇق بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆڭلەك.

9

كۆڭلەك ھامان خوتۇن-قىزلار زىننىتى،
يوق گۈزەللىك ئۇنىڭسىز ھەر قامەتتە.
خۇنۇكلىشەر زىبا تەنمۇ كۆڭلەكسىز،
قورچاقلارمۇ ئۆز كۆرۈنەر كۆڭلەكتە.
شۇڭا ئاناڭ كۆڭلەك تىكىپ زېرىكمەي،
كىيگۈزەتتى سەن قىزىم-شوخ بوۋاققا.
ۋادەرىغا باشلىنىپ زور مالىمان،
بەختىمىزگە قەست قىلدى ياۋ ئوچۇقلا.
قىزىم، ئۇ چاغ بوۋاق ئىدىڭ ئۈچ ئايلىق،
ئاناڭ يىغلاپ قايتىپ كەلدى مەكتەپتىن!
(كېسىلگەنتى تالدەك ئۆرۈم چاچلىرى.
كۆرۈنەتتى تىزى يىرتىق ئېتەكتىن...)
"ئىسيانچىلار كەستى سۇمبۇل چېچىمنى،
كۆڭلىكىمنى يىرتىۋەتتى كىيمە! دەپ.
ئايرىدى ئاھ، گۈزەللىكىم-ھۆسنۈمدىن،
بولۇۋالدى ياغلىقىمنى چەكمە! دەپ..."
يەڭگۈشلىدى كۆڭلىكىنى يان ئۆيدە،
كۆز ياش تۆكۈپ، دەردى تېشىپ يۈرەكتىن.
ساڭا ئۆلچەپ، ياتقىنىڭدا بۆشۈكتە،

كۆڭلەك پىچتى يىرتىلغان شۇ كۆڭلەكتىن.
شامۇ-سەھەر سىردىشىمدۇر شۇ كۆڭلەك،
قايغۇلۇق بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆڭلەك.

10

بالام باغرىم، ئەزىز قىزىم-تايانچىم،
جان ئانىڭىز تۇرالمىدى ئەتىسى.
"ئىست!..." دەيتتى، ئىنجىقلايتتى يۆتىلىپ،
نەپىسىدىن كىلىپ ئۆلۈم شەپىسى.
نان-ئاشتىنمۇ قالدى يۈزى سارغىيىپ،
دوختۇر كۆرۈپ "ئىغىر، — دىدى — ، يارىسى..."
قاچان، نىچۈن پەيدا بولغان يارا ئۇ،
يوشۇرغانكەن يۈرىكىمنىڭ پارىسى.
سول كۆكسىنىڭ ئاستى ئىششىپ كۆكىرۈپ
كەتكەن ئىكەن... چىقىپ كەتتى جان-پىنىم.
"قانداق قاتتىق، نىجىس قانخور قارا قول،
ئۇرغاندۇ-ھە! قايسى ۋەھشى رەقىبىم؟!
ئايال دىمەي زۇلۇم قىلدىڭ نىمىشقا؟
ئەي مۇردىخور! ئىيتقىن نىمە گۇناھى؟
چاچلىرىدىن ئۆرتتى قانداق سەۋەنلىك،
نىمە ئۇنىڭ كۆڭلىكىنىڭ خاتاسى؟

ئېيتقىن مەلئۇن ئەينپلىكمۇ ياغلىقى!؟
ئۇردۇگمۇيا چويۇن توخماق، تاش بىلەن؟..."
دەيتتىم يىغلاپ، بىلاپ يارىم بېشىنى،
نالە قىلىپ كۆزۈمدىكى ياش بىلەن.
شامۇ-سەھەر سىردىشىمدۇر شۇ كۆگلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆگلەك.

11

ئاناڭ ساڭا پىچقان ئەشۇ كۆگلەكنى،
تىكىپ بولۇپ قاراپ قالدى تورۇسقا...
باستىم "ئاھ" دەپ تۇرغان ماڭا تەلمۈرۈپ،
كۆزىدىن نۇر قاچقان باشنى باغرىمغا.
سەل ئېچىلىپ قالغان لېۋى ئاقىرىپ،
دەيتتى گويا: "يالغۇز قالدىڭ ئەزىزىم.
كىم ساڭا ئاش ئېتىپ بېرەر، چاي بېرەر،
يۇيۇپ بېرەر كىيىمىڭنى ئەمدى كىم؟
ئاغرىپ قالساڭ كۆيۈنىدۇ كىم ساڭا،
ھېرىپ كەلسەڭ ھادىق ئېشى ئېتەر كىم؟
سەپەر قىلساڭ كىم ئۇزىتار، كىم كۈتەر،
تەشنا بولساڭ ئۇسسۇلۇقنى بېرەر كىم؟
قانمىغانتى بالام ئۇغۇز سۈتىگە،

ئەمدى ئۇنى كىم ئىمتەر، كىم باقار؟
خۇدايىمغا تاپشۇردۇمەن ئاتىسى!
ئالدىڭىزدا ئۇسۇپ بواسۇن بەختىيار.
قىزىم يولدا بويۇن قىسىپ قالمىسۇن،
قالمىسۇن ھەم كۆڭلەكلىرى يىرتىلىپ...»
قاراپ شۇ چاغ ئانىڭىزغا جان قىزىم،
كەتكەن ئىدى يۈرەك-باغرىم ئىزىلىپ.
شامۇ-سەھەر سىردىشىمدۇر شۇ كۆڭلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆڭلەك.

12

مەن قارايتتىم ئىچ-ئىچىمدىن ئۆرتىنىپ،
تولۇن ئايدەك ئاقارغانتى يۈزلىرى.
يۇمۇلماستىن قالغان ماڭا تىكىلىپ،
بۇ مەننى ئۇقتۇراتتى كۆزلىرى:
"رازى بولۇڭ مېھرىبانىم ئەلۋىدا!!
سىزنى يالغۇز تاشلاپ كەتتىم، چارە يوق.
تىلەككە تېز يېتىش ئۈچۈن ئالدىراڭ!
ئۆمۈر دېگەن قىسقا ئىكەن — ئاتقان ئوق.
سىزگە ھەمراھ بولۇپ قىزىم ئەسقاتار،
ئاياڭ ئۇنى گۈلنى پەرۋىش قىلغاندەك،

ئازار بەرمەك قاپاق تۈرۈپ سىز زىنهار،
قاتتىق گەپ-تىغ، تېگەر تەننى تىلغاندەك.
قانداق چىداي يېتىم قالغان بالامغا!
يامان كۆزگە ئۇنى ھەرگىز كۆرسەتمەك.
ئاسراڭ دائىم يامان گەپكە قالدۇرماي،
ئامما ئۇنى ئويۇن، پۇلغا ئۆگەتمەك.
ئاھۇ كەبى چېچەن، گۈلدەك مۇلايىم،
ئۆسسۇن قىزىم خۇشتار بولۇپ بىلىمگە...»
ئەشۇ ئەتلەس كۆڭلەك جانسىز تېنىدە،
ئىدى شۇ چاغ... قالدى مەڭگۈ ئېسىمدە...
شامۇ-سەھەر سىردىشىمدۇر شۇ كۆڭلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆڭلەك.

13

جېنىم بالام شۇ قايغۇلۇق مىنۇتتا،
سالغىم كەلدى يۈرىكىمگە پىچاقنى.
كۆڭلۈم سويۇپ بۇ ۋاپاسىز دۇنيادىن،
چاققىم كەلدى ئاش يەيدىغان تاۋاقنى.
لېكىن ئۇنىڭ ياندۇردى بۇ خىيالدىن،
يىغلاپ كەتتىڭ ئىزدەپ ئانا كۆكسىنى.
مەن ياشىدىم قىزىم شۇڭا سېنى دەپ...

سىندى بۇ ھاياتنىڭ شۇ.ئۆتكىلى.
ئۆت ئايلىدى، قالغاچ غەمخور ئانامدىن،
يىغلار ئىدىڭ لەۋلىرىڭنى سەن تاتىشىپ.
پورەك ئاغزىڭ ئىككى يانغا ئۆمەللەپ،
چىقىراتتىڭ كۆزلىرىڭدىن ياش تامچىپ.
ئىمىزگىدە سۈت ئىمەتتىم قەن سىبلىپ،
بەردىم ساڭا ياڭاق بىلەن نان چايناپ.
بولۇپ شۇنداق ساڭا ئاتا ھەم ئانا،
چوڭ قىلدىمەن شۇنچە ئاسراپ، ئاۋايلاپ.
يەتتە ياشقا كىرگىنىڭدە بوي تارتىپ،
ئىلىپ باردىم قىزىم سىنى مەكتەپكە.
بەردىم ساڭا ئەتلەس كۆڭلەك تىكتۈرۈپ،
ئۇسقىسىنى ئوخشىتىپ شۇ كۆڭلەككە.
شامۇ-بەھەر سىردىشىمدۇر شۇ كۆڭلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمىتىمەدۇر شۇ كۆڭلەك.

14

كۆزلىرىڭدە دائىم سوئال بەلگىسى،
نېمىچۈندۇر غەمكىن ئۆستۈڭ جان بالام.
تىكىلەتتىڭ ئۇچراپ قالسا بىر ئايال،
ئويلامتىڭ يا.بولسىچۇ، دەپ جان ئانام؟

ياش تۆكەتتىڭ بەزەن قاراپ ئالبومنى،
كۆرۈپ ئاناڭ سۈرىتىنى-تەۋەررۈك.
ياراشقانتى كىيگەن گەتلەس كۆڭلىكى،
بارمىقىدا يالتىرايتتى قوش ئۈزۈك.
گويا ساڭا يەلپۈنگەندەك تۇيۇلار،
قۇندۇز چاچلىق بېشىدىكى رومىلى.
گويا قۇچاق ئېچىپ سېنى قۇچاغلار،
تەڭلەپ شېرىن سۈت سىرغىغان كۆكسىنى.
شۇ ئالبومنى ئاستا ئېلىپ قولۇڭدىن،
سېلىپ قويار ئىدىم ئىشكاپ ئىچىگە...
مەن مەڭگۈلۈك بىلىپ سۆيگۈ-ۋاپانى،
كۆز سالمىغان ئىدىم بالام ئۆزگىگە...
ئەي قەدىردان يۈرەك پارەم-ئوتلۇقۇم،
تىكتىڭ سەنمۇ نەچچە كۆڭلەك قونچاققا.
ئانا ساناپ خىيالىڭدا ئۆزەڭنى،
قونچىقىڭنى ئالار ئىدىڭ قۇچاققا...
شامۇ-سەھەر سىر دىشىمدۇر شۇ كۆڭلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆڭلەك.

15

يادىمدا بار دەسلەپ ئېلىپ چىققىنىم،

تاڭ سەھەردە سېنى ئاناڭ بېشىغا.

تۇرۇپ قالدىڭ كۆرۈپ مۇڭلۇق قەبرىنى،
ھەم ھاياجان، ھەم قورقۇنچ ئاستىدا.
تۇراتتى ئاھ سانسىز قەبرە ـ گۇمبەزلەر،
قالمىغاندەك ھايات كىشى ئالەمدە.

سەن تەلمۈردۈڭ ھەر يېنىڭغا سەپسېلىپ،
ھەم تۇرالماي ئاۋاز قوشتۇڭ نالەمگە.
"ئانام قېنى" بىلمەي ياكى بىلىپمۇ،
سەن سورىدىڭ ياشلىق كۆزۈڭ مۆلدۈرلەپ.

بۇ قەبرىنىڭ ئاستىدا، دەپ كۆرسەتتىم،
چاقماق چاقتى، كەتتى ئاسمان گۈلدۈرلەپ.
ياپراق خازان بولغان مۇڭلۇق كۈز ئىدى،
چۈشتى يامغۇر ئۈستىمىزگە تاراسلاپ.

شىددەت بىلەن بوران سوقۇپ شىمالدىن،
سۇۋادانىڭ شېخى سۇندى قاراسلاپ.
بالام سېنى تاڭدىم شۇ ئان باغرىمغا،
بىر چاغ يامغۇر توختاپ بوران پەسەيدى.

كۆرۈنگەندەك بولدى ئاناڭ كۆزۈمگە،
كۆڭلەك كىيىپ قىزىل چېچەكدەك بەئەينى...
شامۇ ـ سەھەر سىر دىشمەدۇر شۇ كۆڭلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمەتمەدۇر شۇ كۆڭلەك.

16

جىنىم بالام ئۆتسە بىر كۈن شۇنچىلىك،
تەن چوكىيىپ ئىقىل قونار ئادەمگە.
ئارچىدەك بوي تارتىپ ئۆستۈڭ كۈنسىرى،
ھەۋەس بىلەن قاراپ چەكسىز ئالەمگە.
خۇشال ئىدىم ئوقۇشۇڭدىن مەن قەۋەت،
كىتاب بىلەن بولۇپ كەتتىڭ جان قىزىم.
ئۇستازىڭمۇ مەمنۇن ئىدى سىنىڭدىن،
تىرىشاتتىڭ كىچە-كۈندۈز جان قىزىم.
بىراق كۆڭلەك كىيمەي غىمىم ئاشۇردۇڭ،
كىشى كەبى ئادەت يوسۇن بىلمىگەن.
بولغان بولسا كاشكى ئاناڭ، كۆڭلەكسىز،
يۈرمەس ئىدىڭ كوچا-كويدا شىم بىلەن.
سىلىق ئىپتسام پىشانەڭنى مەن سىلاپ،
ئەپسۇس، ئۇنتۇپ قالدىڭ بالام ئەتىنى.
ئىپتسام يەنە خاپا بولدۇڭ سەن ماڭا،
قۇلىقىڭغا كىرمەي ئاتاڭ دەۋىتى.
قېشىڭ ھىلال، چىھرىڭ گويا تولۇن ئاي،
رۇخسارىڭدۇر سائادىتىڭ ئامىتىڭ.
كۆزگە بەكمۇ غەلىتىلا كۆرۈنەر،

سەن كۆڭلەكسىز تۇرغىنىڭدا قامىتىڭ.
شامۇ-سەھەر سىر دېشىمدۇر شۇ كۆڭلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆڭلەك.

17

ئەزىز بالام ئونىنچىنى تۈگەتتىڭ،
ئۆمۈر نېمە، ئۆلۈم نېمە؟ بىلسەن.
بۇلبۇلستان — ئالى بىلىم يۇرتىغا،
قانات ياساپ ئەمدى ئۇچۇپ كېتىسەن.
شۇڭا ئېيتتىم كۆڭلۈمدىكى سۆزۈمنى،
سەن ئاڭلىساڭ ئەجداد روھى سۆيۈنەر.
مىللەت شانى گۈزەل ئۆرپە-ئادەتكە،
قىلساڭ ھۆرمەت ئەۋلاد سەندىن ئۆگىنەر.
ئۇنۇتمىغىن! باتۇر ھەدەڭ نۇزۇگۇم،
كۆڭلەك بىلەن مۇدھىش دارغا ئېسىلغان.
گۈزەل كۆكسى-نومۇسىنى شۇ كۆڭلەك
ئىدى شۇ چاغ ياۋ كۆزىدىن يوشۇرغان...
سۆزىدىن توختاپ ئاچتىم يوغان ساندۇقنى،
ئالدىم بىر-بىر كۆڭلەكلەرنى-زىننەتلىك.
دېدىم: بالام ئاناڭ مەرھۇم رەھمىتى.
قالدۇرغان بۇ مىراس ساڭا قىممەتلىك...

ئۇھ، دەپ تىنىپ توختىغاندا گېپىمدىن،
"دادا..." دېدى قىزىم ماڭا تاشلىنىپ.
ئۇستازىمۇ باقتى ئاشۇ كۆكلەككە،
ھەسرەت بىلەن سەپدىشىنى ياد ئېتىپ...
شابۇ-سەھەر سىردىشىمدۇر شۇ كۆكلەك،
ئۇنتۇلماس بىر قىسمىتىمدۇر شۇ كۆكلەك.

خاتىمە

گويا قۇرۇپ قالغان قاخشال بىر كۆچەت،
بۈگۈن كۆكلەپ چېچەك ئاچتى ھويلامدا.
گويا سۇسىز خازان بولغان قىزىلگۈل
ئېچىلدى خۇش ئېپار چېچىپ كۆك يامدا.
كۆچەت يا گۈل ئەمەس، قىزىم ئېدىنگسەن،
دېرىزىدىن تۇرغان ماڭا كۆرۈنۈپ.
كۆكلەك كىيىپ چىقتىڭ ئۆيدىن سۈبھىدەم،
كۆن چىققاندەك بۇلۇتلۇق كۆك سۈزۈلۈپ.
نېچۈن خۇشال بولماي شۇ ئان سۆيۈنۈپ؟
ئېپارخاندەك نازاكەتلىك كۆرۈنسەڭ...
نېچۈن رازى بولدۇم دېمەي كۆيۈنۈپ،
رىزىۋانگۈلدەك جاسارەتلىك كۆرۈنسەڭ...

كۆڭلەك كىيمەي يۈرۈپ يولدا تۈنۈگۈن،
كۆرۈنەتتىڭ ئەل كۆزىگە غەلىتە.
قايغۇراتتىم يېشىل پوستى سويۇلغان،
دەرەخ ئوخشاش قامىتىڭدىن ھەمىشە.
پەيدا بولدى گويا شۇ دەم ئالدىمدا،
ئامانىسا — ساھىبجامال شائىرە.
شۇ تۇرىقىڭ-ھۆسنۈڭ بىلەن خان قىزىم،
بەردىڭ خۇنۇك كۆرۈنۈشكە خاتىمە!
ھايا — قىزنىڭ گۆھەر كۆزلۈك تاجىدۇر،
دائىم جۇلا تاشلاپ تۇرغان كۆڭلەككە.
قىزىم، رازى بولدۇم، قاراپ تىزىڭنى،
يېپىپ تۇرغان رەڭدار گۈللۈك ئېتەككە...
رازى بولدۇم يەردە قويماي گېپىمنى،
كۆڭلەك كىيىپ خۇرسەن قىلدىڭ دىلىمنى.

1984 - يىل، كورلا، قەشقەر، بېيجىڭ.

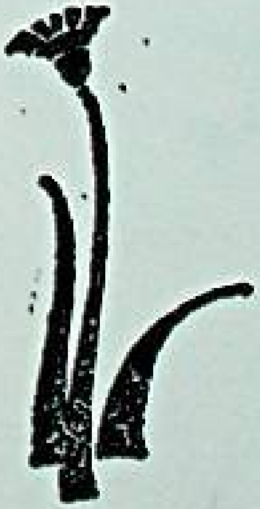

يېڭى يىل سۈرەتلىرى

ئاھ! شورلۇق ئۆمرۈمنىڭ ئەكس ساداسى
ئاغرىتما قۇلاقنى،
مەن كەتتىم ئۇزاپ...
(يوقولۇپ كەتكەن شېئىرىمدىن
ئېسىمدە قالغان مىسرالار.)

1940 - يىل

قۇرۇغداۋاتقاندا ئانام زاكامنى،
يېڭى يىل كىرىپ كەپتۇ.
سوۋغا قىلىپ،
ماڭا قار ئېلىپ كەپتۇ.
ئىڭگە...
ئەللەي...
بۇ موڭلۇق سادا
قوشۇلۇپتۇ شىۋىرغاننىڭ ھۇشقۇيتىشىغا.
ئورۇن ئاپتۇ موردىن يېڭى يىل،

ئىس يېنىپ،
ياش قوشۇلۇپتۇ ئاتام يېشىغا.
ھاۋا تۇمان ئىكەن...
ئالەمدە بوران ئىكەن...

1946 ـ يىل

بوران پەسلەپ،
كۆن قارا پەردىنى يىرتىپ چىققاندا،
ئەقلىك بىخلىسۇن دەپ،
ئاتام قولۇمغا تۇتقازدى قەلەم.
«ئا»نى يېزىپ،
«ب»نى يېزىپ،
كۈتتۈۋالدىم يېڭى يىلنى،
ئېلىپ كەپتۇ ماڭا غەم.
ئېلىپ كەپتۇ قۇياشتىن ئۇتلۇق ھېس،
ئايدىن چىگىش خىيال،
يوللاردىن دەرد ـ ئەلەم.

1950 ـ يىل

ئېلىپ كەلدى يېڭى يىل،

ئاتامغا ھاياجان،
ئانامغا تەئەججۈپ.
يۇرتقا ئۆزگىرىش،
مەكتەپكە خوشلۇق،
ماڭا شوخلۇق،
قار بوۋاي ياساپ ئوينىدۇق.
مۇزلاپ ئۆيگە كەلدىم،
ئويلاتتى،
ئۇيقۇمنى قاچۇردى،
كۆزۈمنىمۇ ياشلىدى،
مۇئەللىم بەرگەن تاپشۇرۇق...

1952 - يىل

يېڭى يىلدا ئوقۇدۇم،
قۇياشنى كۈلدۈرۈپ،
ئاينى شەيدا قىلىپ،
تۇنجى قېتىم يازغان شېئىرىمنى.
ئىشقىم چۈشتى گۈلگە،
غۇر-غۇر شامالغا،
قارلىق تاغلارغا،
دەريا ئۆركىشىگە،

ئۇماق بوۋاقتا...
جاھان گۈزەل كۆرۈنۈپ ماڭا،
گۈزەللىك ئاچتى پىكرىمنى.

1955 - يىل

يېڭى يىل كەلدى گۈل سۇنۇپ،
گۈلنى ئېلىپ سوۋغا قىلدىم قىزغا.
ۋاھ، خاتىرەم توشتى،
يازغان شېئىرلىرىم بىلەن.
بېشىم يەتتى بۇلۇتقا،
خىيال قۇشۇم قوندى مارسقا.
ئۆزەم سۆيگەن گۈزەلنى ئىزدەپ،
ئاتلاندىم سەپەرگە قەشقەردىن.
كىتاب كۆتۈرۈپ،
خان تەڭرى، بوغدا چىقتى ئالدىمغا،
لۇتپۇللانى سېلىپ يادىمغا...

1957 - يىل

بۇ يېڭى يىل كەلدى باشقىچە:
ئۇچراتتىم يولۇمدا،

بوغۇپ ئۆلتۈرۈلگەن بوۋاقنى....
بۇ نېمە ئۇچۇن؟ ــ دېدىم ۋارقىراپ،
گۈلدۈرماما گۈلدۈرلەپ،
چاقماق چاقتى.
پىغانىم تاشتى، ھەممە ماڭا باقتى.
ئاھ، كۆز ئالدىم قاراڭغۇلىشىپ،
ياشلىرىم ئاقتى.
سەتلەشتى بىردىن،
ماڭا ئۇ چاغ گۈزەل كۆرۈنگەن ئالەم.
ئۈستىكىم قانات قاقتى،
پەلەك قەھرىگە ئۆرلەپ.
شۇنداق باغرى تاشلىق،
شۇنداق خىيانەت قىلسا بولامدۇ،
ئادەمگە ـ ئادەم ؟!...

1958 ـ يىل

ئەلگە سوۋغا دەپ،
قارا بۇلۇت ئېلىپ كەلدى يېڭى يىل.
تىڭىرقاپ قالدىم،
نېمىشقا ھاۋا ئېچىلمايدۇ؟ دەپ
قويدۇم سوئال.

ئاسماندىن مۆلدۈر،
كۆزلەردىن يامغۇر ياغدى،
سوئالىم جاۋابسىز قالدى.
ھەقىقەتكە كۆز يۇمغانلار،
قارا قالپاق كىيگۈزدى دەرھال.
بېشىمغا قارا قازان دۇم كۆمتۈرۈلگەندەك،
زۇلمەتتە قالدىم شۇھال
ئاھ دەرىخ...
ئاھ، دەرىخ...

1959 - يىل

ھەددىدىن ئېشىپ يېتى يىل،
تۆمۈر قىسماق سوۋغا قىلدى ماڭا.
ئاھ، مېنىڭ قەلەم تۇتقان،
كىتاب كۆتۈرگەن،
يارغا گۈل سۇنغان قوللىرىم قايرىلدى.
ئەركىنلىكتىن بولدۇم جۇدا،
گۈل-گىياھنىڭ تىكىنى بولغاندەك،
ئادەمنىڭمۇ بۆرىسى،
تۈلكىسى بار ئىكەن.
چىشلىدى-قان قىلدى باغرىمنى...

بۇ قانداق قىسمەت ئۆزى،
بەندە ئارزۇ قىلمىغان،
بۇيرۇمىغان خۇدا؟!...

1960 - يىل

ئورۇقلاپ ھالسىراپ،
ئاۋاختىغىمۇ كىردى يېڭى يىل.
سورىسام بىر ئورام تاماكا،
— سەن تېخى چىكەمسەن، — دېدى.
سورىسام بىر بۇردا نان،
— نورماڭنى يېمەمسەن، — دېدى.
قانداق قىلاي؟ سۆيۈق ئۇماچ،
دايىم قورساق ئاچ...

1966 - يىل

قىزىل بەلگە تاقاپ نەيزە كۆتۈرۈپ،
ۋەھىمە ئېلىپ كەلدى يېڭى يىل.
كىتاب كۆيدۈرۈلدى،
مۇنار ئۆرۈلدى،
قارا چاچلار كېسىلدى،

کاستۇملار يىرتىلدى،
ھەتتا يىرتىلدى كالتە ئىشتانمۇ،
بولمىسىلا قىزىل.
ئاھ، گۈزەل ھايات،
كۆڭۈللۈك ھايات،
تۆھمەتكە قالدى،
تۇس ئالغاچ يېشىل.
بالا ئاتىسىنىڭ،
ئاتا بالىسىنىڭ،
كارنىيىنى سىقىشتى.
ئۇستاز ۋە شاگىرت،
بىر-بىرىنى تېپىشتى.
ئانا كاچات يېدى قىزىدىن
قالدى تىلىدىن...
بۇ،
ئاڭغا، كۆڭۈلگە ئىگە
ئادەملەرنىڭ قانداق قىلىقى؟
ھايۋانلىق تەبىئىتى غالىب كەلدىمۇ،
يا ئازدىمۇ ئەقلىدىن؟
بۇ سورۇقچۇلۇقنىڭ
بولسۇن قانداق قىزىقى؟
كۆرۈپ تۇردۇمەن،

تۆمۈر پەنجىرە كەينىدىن
ئاھ، بۇ قانداق ھايات بولدى؟!
شەيتان داپ چالسا،
ئالۋاستى ئۇسسۇل ئويناپ.
جىنلار تەخسە كۆتۈردى،
چايانلار كەتتى يامراپ.
ئاھ بۇ قانداق ھايات بولدى؟!
ئېگىز قالپاق كىيگەن ئادەملەر،
سارغىيىپ ئورۇقلاپ.
سەمرىپ كەتتى ساچقان،
قەغەز چايناپ.

1969 - يىل

تۆمۈر پەنجىرىگە يامىشىپ يېڭى يىل،
كۆرسەتتى ماڭا،
يول-يولغا تۆكۈلگەن قانلارنى.
قالپاق ئاستىدا يانچىلغان باشنى،
دەسسەلگەن كۆكرەكنى،
ھالىدىن كەتكەن نىمجانلارنى.
كۆرۈپ قوي دېدى
ئادەمگە ئوخشاپ كېيىنگەن،

قىزىلىيۈز،
قارا كۆز،
نەشتىرى زەھەرلىك چايانلارنى.
بىلىپ قوي دېدى،
قارىنى ئاق قىلىپ،
ئاقنى قارا قىلىپ،
چېقىپ تۇرىدۇ ئامانلارنى.
ئاھ! دېدىم،
ياش تۆكتۇم،
مۇڭلىنىپ ناخشا ئېيتتىم،
كىشەننى ساپايە قىلتىپ چېلىپ.
پەريات ئۇرماقتا ئىندى،
زامان ئەقلىدىن،
ۋەتەن بەختىدىن ئايرىلىپ.

1972 - يىل

بىلەلمىدىم،
بۇيىل قانداق كىردى؟
قار ياغمىدى،
لېكىن ھاۋا بۇزۇق.
باشقىمۇ،

تاپانغمۇ،
نەشتەرنى سانجىدى چايان،
سانجىدى سوغۇق.

1973 - يىل

ئۇھ، ئۇلتۇردۇم،
ئاۋاختىدىن ئاقساپ چىقىپ،
كۆرەلمىدىم مەن قۇياشنى،
تەلمۈرۈپ بېقىپ.
يېڭى يىل كېيگۈزۈپ قويغانتى ماڭا،
كۈننى كۆرسەتمەيدىغان،
بىگىزدەك سانجىلىپ تۇرىدىغان،
«مىللەتچى» ئاتلىق قالپاق ئۈستىگە،
«ئەكسىيەتچى» ئاتلىق قالپاق.
بۇ قالپاقلار،
يامغۇر ياغسا،
مۆلدۈرگە باسقۇزدى مېنى.
تەلۋىنى كۈشكۈرتۈپ تاش ئاتقۇزدى
كۆكسۈمگە،
ئۈستۈمگىلا چۈشۈردى ئاپتاپنى.
ئۆرۈلۈپ بېشىمغا دائىم،
بولۇپ قوش چوماق.

1976 ـ يىل

قارىلىق تۇتۇپ كىردى يېڭى يىل،
يىغا،
ھەسرەتلىك يىغا...
دەردمەن ئەلنى كەلتۈردى لەرزىگە.
ئۆلۈم ئالدىدا،
پادىشاھمۇ،
پۇقرامۇ،
ئوخشاشلا ئادەم بولۇپ قالىدىكەن.
كەلمەيدىكەن قولىدىن ئۇنى توسۇش
ھەتتا بىر مىنۇت ئۆمرىنى ئۇزارتىش.
ئۇچرىغاندا داھىي ئەجەل زەربىسىگە،
ئاسمان كۆمتۈرۈلۈپ چۈشمىدى،
يەر يېرىلىپ كەتمىدى.
ئۆلگەنىنىڭ كەينىدىن ئۆلگىلى بولمىدى،
بېسىپ كەتتى يىغىنى كۈلكە.
قوتاندىكى قوي چىقتى يايلاققا،
قاپقانغا چۈشۈپ،
كۆزى ئالايغان بۆرە،

تىلى تۇتۇلغان تۇلكە...
مەن يىغلىمىدىم،
كۆزۈمدىن ياش قۇرۇپ كەتكەچ.
كۈلمىدىم ھەم
ۋاقتى ئۆتكەندە شادلىقىمۇ كەلگەچ.
ھالبۇكى، توي قىلدىم،
ئۆللىنىتى مۇزلىغان تېنىمنى.
چوغلانغان مەش ئېمەس،
قىزنىڭ بافرى.
بىراق رازى بولمىدى،
ھەقسىز كوچا سۈپۈرگۈچىدىن،
بىتەلەي كېلىنىنىڭ
ئاراملىق ئىستىگەن كۆڭلى،
يالاڭ ئۇچىسى
ئۇمتۇلگەن ئاغزى.
چۈنكى
بېشىمدىكى قالپاق
ئاتلاج قىلىپ قويغانتى شۇنداق.

1977 - يىل

يەنە كوچا سۈپۈرۈپ،

كۆتۈۋالدىم يېڭى يىلنى.
چەتلەپ ئۆتمەكتە كىشلەر مەندىن،
ئېچىشتۇرۇپ يۈرەك يارامنى.
ئاھ، يالغۇزلۇق،
خورلۇق،
چۆل - چۆل قىلىۋەتتى
ئۇپرىغان تېنىمدىكى دىل قاچامنى.
كەتكەن ياماﻧلاپ خوتۇنۇم،
غېرىپ كۆلبەمدىن...
بىر ئەمەس،
ئون ئەمەس،
نەچچە يۈزقېتىم ئەرز يازسام،
ئۇچۇر بولمىدى،
يۇقىرى يا تۆۋەندىن.
خۇدا!
ئەي خۇدا،
مېنى ئۆزۈڭ خالاس قىلغىن
نەس قالپاق بىلەن غەمدىن.

1978 - يىل

يېڭى يىل كۆلۈمسىرەپ قويىدى ماڭا.

ئاھ، مېنىڭ سۆيگەن مەشۇقۇم،
جاسارىتىم ئاشتى،
ئۆيدىمۇ،
يولدىمۇ،
ئىشخانامدىمۇ قوچاغلاپ سىنى.

1980 - يىل

سورىدى كىرىپ يېڭى يىل:
— مىللىتىڭنى سۆيەمسەن؟
— سۆيىدىغانلىقىمنى تېخى بىلمەمسەن!
سۆيمەمدىغان، سۆيىمەن دېدىم.
كۆز ئالدىمدىن ئۆتۈپ چايانلار،
بىردىن قايناپ تاشتى غەزىپىم.
ئانا كۆكسىنى چىشلىگەن خۇنخور
چىل بۆرە چىشلىرىنى چاققۇم كەلدى.
ئاتىسىغا ئېتىلغان
ۋەھشىي قاۋانىڭ باغرىغا
ئوت ياققۇم كەلدى.
قېرىندىشى كۆكسىگە دەسسەپ
شىر ئالدىدا ھىجايغان
ئاشۇ تۈلكە ئاغزىغا

ئوق ئاتقۇم كەلدى.
كۆرسە سىنىڭ دەپ،
كۆرمىسە مىنىڭ دەپ ئالار،
ئامانەتكە خىيانەت قىلار.
شەپكىلىك،
سەللىلىك،
دوپپىلىق،
پەسكەشلەرگە ئوقۇيمەن لەنەت.
قولىدا تەخسە، ئاغزىدا خوش-خوش،
ئاتقا مىندۈرىمەن دەپ،
ئورنىغا ئىنتىلەر.
"سەبداش" قا،
"دوست"قا ئاتەشتۈر،
كۆڭلۈمدە نەپرەت.
مىللىتىم باغرىدىكى
ھەسەت ئاتلىق كۆيدۈرگە
مىنى سەسكەندۈرەر.
تۆمۈرنى چوغ قىلىپ كۆيدۈرمىگۈچە
شىپا تاپماس ئۇ،
تاراپ ئەلنى زەھەرلەندۈرەر.
ھەممىدىن يامىنى
ھەرە، چۈنكى بولۇپ،

بىلىمگە خۇشتار،
بەلبىغى مەھكەم ئۇيغۇرۇمنى.
ئەزىزلەيمەن،
ھۆرمەتلەيمەن!
جەڭدە غالىب،
ئىشتا چېۋەر،
بىلى پۇكۇلمەس،
رىشتى ئۈزۈلمەس،
ھايالىق ۋاپادارىم يۇرتلۇقۇمنى.
ئۆزۈم قانداق؟
تو ۋا!
يار ئىزدەپ يۈرۈپ تالاشتا قالدىم.
ئىسسىدىن چىققانمۇ جانانلارنىڭ
قېرى بويتاقلىقىم؟
يا ئۇلارنى كۆيدۈردىمۇ ھە؟
قارىيىپ تۇرغان بۇرۇتۇم؟
يىللار ئىز سىلىپ ئۆتكەن،
ئويچان چېھرىمدىكى ئوماقلىقىم؟
مەن قانداق؟
يىللار ئۆزى جاۋاب بېرەر.
شادلىقىم شۇكى،
مېنى تاللىغاندەك،

مەنمۇ تاللاپ،
قەلبىمۇ، چىھرىمۇ گۈزەل قىزنى ئالدىم.
توي ئاخشىمى قولداشلىرىم مېنى
يەلكىسىدە كۆتۈرۈپ باردى قىز ئۆيىگە.
ئەي مېنىڭ چۆلدە قالغان يىگىتلىك چېغىم!
قايتىپ كەل ئەمدى
ياشلىقنىڭ كىمخاپ كۆشۈكىگە!..
مەن قانداق؟
دېمەك شۇنداقمەن،
مىللىتىمنى سۆيىمەن!
چىن ئادەمنى سۆيىمەن!!
لېكىن ئېشەكنى منمەيمەن.
پىتىندىن،
توپا ـ چاڭدىن بىزارمەن!!!

1981 ـ يىل

مەشۇقۇمنىڭ كۆزىدىن جاي ئالەي يېڭى يىل،
باشقىچە چاقناپ.
خوش خەۋەر ئېيتتى:
ــ ئاتا بولدىڭىز!
ماڭا قانات پۈتۈلۈپتۇ.

ماڭا كۆچ قوشۇلۇپتۇ!
دادا! دېگەن ساداغا ئەيۋەتمىنى، ئاشۇرىدىكەن،
قوشۇلۇپتۇ ئىزىمغا ئىز،
ئەمدى ئۆلسەممۇ ئارمان يوق،
جىنازام ئالدىدا ماڭىدىغان ئادەم بار!
نەسلىم ئۈزۈلۈپ قالمايدۇ،
ئەۋلادىم تۈگىمەيدۇ،
بالىلىرىم نەزەرىدە گۈزەل ئالەم بار!
بۇ يىلنىڭ كۈزى يازدەك
ئىللىق كەلدى.
ئانار قىزارغاندا،
ئەنجۈر پىشقاندا،
تۇغۇلدى قىزىم.
جىلمىيىپ كۈلدى،
ھالسىز ياتقان،
رەڭگى زەپىران،
ئانىسى — جىننىم.
ئىڭگە - ئىڭگە...
ئەللەي - ئەللەي،
بۆشۈك تىنمىسىز تەۋرەيدۇ،
پەلەك چاقى چۆرگىلەيدۇ.

1982 ـ يىل

يېڭى يىل گۈلدەستە سۇندى ماڭا
ئىجادىم بولدى ئىجادكار.
ئاقلىندى مېنى قارىلىغان سوت
ئاقلاندى بىتەلەي بوۋاق.
ئەمدى قەلىمىم ئەركىن تەۋرەر.
يىگىرمە كۈن ئەمەس، يىگىرمە يىل
تارتتىم ئەمەسمۇ رىيازەت؟
بەختىم شۇكى،
مېڭەمدىن ئاداشمىدىم.
ئەقىدەمدىن يانمىدىم،
گۈلنى تىكەن دېمىدىم،
ئىلان، چايانغا ئايلىنىپ كەتمىدىم.
تەقدىم قىلدىم ئەلگە «ئالتۇن ئاچقۇچ»،
ئاق بەتلەرگە ئاققۇزدۇم قان-تەر.
ئەي كۈن!
نېمانچە تېز ئۆتىدىغانسەن؟
ئۆمرۈمدە بۇنچە ئالدىرىمىغانىدىم.
خۇشالمەن،
ئەمەلگە ئاشتى مانا،
ئاشۇ چاغ كۆكتە "توختاپ قالغان"

قۇياشقا بېقىپ
بېشىمنى قاشلاپ،
تىت ـ تىت بولۇپ،
"شۇنداق بىر كۈنگە يېتەيكى" ـــ دېگەن
تىلىكىم.

1983 ـ يىل

ئارقا ئىشىكتىن كىردى يېڭى يىل،
نەپ ئىـزدەپ ئارقا ئىشىكتىن مېڭىشتى
كىشىلەر.

تاڭ قالدۇرۇپ ئۇلارنى،
مەن ئارقا ئىشىكتىن ماڭمىدىم.
ئالدى ئىشىك بىلەن
يۆتكەلدىم گۈلشەندىن ـ گۈلشەنگە.
ھەسەتخور سارغايدى،
تاماخور ئاغزىغا سېرىق سۇ كەلدى،
خۇشامەتچى ئېگىلدى،
مەن ئۇنىسىز كۈلگەندە.
قاقاھلاپ كۈلدۈم ئۇلارنى چۆچۈتۈپ،
كۈلمەن!
ئۆلۈمنى تۆسۈپ ئالالمىغاندەك
ھېچكىم توسۇۋالالمايدۇ مېنى كۈلۈشتىن.

كۆلمەن يىغلىماي،
كۆلۈش ئەركىم.
مەن ئۈچۈن
كۆلۈش لەززەتلىكتۇر سۆيۈشتىن.
قىزىم تۇغۇلغاندەك
ئىزباسار ئوغلۇم تۇغۇلسا،
كۆلمەمدىمەن؟!
قىران مەردلەر
كۆلۈپ ناخشا توۋلاپ
يۈكىنىڭ ئېغىرىنى كۆتۈرۈپ كېتىۋاتسا.
سۆيۈنۈپ كۆلمەمدىمەن؟!
ھاكاۋۇرلارنىڭ قاپاق تۈرۈشىنى،
ئىش بېشى بولغان ناييناقلارنى،
كىشىنى ئەمگەككە دەۋەت قىلغان ھورۇن-
لارنى،
تەمتىرەپ قول قويىدىغان ساۋاتسىز
كال پىچاقلارنى.
كۆرۈپ ھەيران قېلىپ،
ئەقلىمنى سەرسان قىلىپ كۆلمەمدىمەن؟!
كۆلەيلى، ھە كۆلەيلى!
ئايرىلىپ چىقسۇن،
راست ۋە يالغان كۆلگەن!

ئۆلۈك تۇرۇپ ياشاۋاتقان
تىرىك تۇرۇپ ئۆلگەن...

1985 - يىل

كۆلۈپ كىردى يېڭى يىل،
ئارقا ئىشىكتىنمۇ،
ئالدى ئىشىكتىنمۇ؟
بىلەلمىدىم.
كۆلۈپ كېتىۋاتىمەن قىز، ئوغلۇمنى يېتى-
لەپ،
كېتىۋاتىدۇ ھەممە يەن- بەستە،
قوللاردا گۈلدەستە،
قامچا بارلار ئاز.
مەن تېخى كۆزلىگەن گۈزەل
كۈن پاتماس مەنزىلگە يېتەلمىدىم...
ھايات ئېقىنىدا
قىياتاشتەك تۇرۇپ قالماي
قولۇۋاقتەك ئۈزۈپ كېتىۋاتىمەن.
مەنزىل!
ئەي گۈزەل مەنزىل،
سەن قاچىساڭمۇ مەندىن ئۈپۈقتەك،

توختىمايمەن ساڭا يېتىۋالمەن.

1987 ـ يىل

ئالدى ئىشىكتىن كىردى يېڭى يىل،
ئۆتتى قەلبىم دېرىزىسى ئالدىدىن.
كۈلۈپ قويدى،
دېدى ئاپىرىن!
مەنمۇ كۈلۈپ قويدۇم.
ئۈزاتتىم ئەمەسمۇ
يېڭى يىلدىن قىرىق ئالتىنى.
ھەممىسىنىڭ چېھرى يادىمدا
يادىمدا يىغا ـ كۈلكىسى، چاقچىقى.
بىلگىنىم شۇكى،
ئۆزىنى خورلاپ ئۆمرىنى زايا قىلار،
كۆتۈرۈپ يۈرۈپ تاما خالتىسىنى،
ئادەمنىڭ ئەڭ ئەخمىقى.
مەنچۇ؟
جاپادا ئۆتكەن ئۆمرۈمنى،
بولمىدىم سېتىش كويىدا.
ئىبرەت ـ ساۋاق پۈلدىن ئەلا!
پۇشمان قىلىپ چەكمەيمەن ھەسرەت.

هامان
ئۇشەك مىنىپ توپىدا قالغان قېرىنداشىمنى،
ماشىنىدا ئولتۇرۇشقا،
كۆكتە پەرۋاز ئەيلەشكە،
قىلىمەن دەۋەت.
گۈل ئەمەس يا تىكەن ئەمەس،
ھەر يىلى كىتاب سۈنىمەن
تاپسۇن دەپ قۇدرەت.
يۇرتداشلىرىم
سەزگەندۇ،
ھېس قىلغاندۇ،
دائىم قايغۇرۇپ غەم يەيدىغانلىقىمنى،
ئەلنى تونۇزۇتمىسۇن دەپ نادانلىق غەپلەت؛
مەندىن رازىمۇ ئېلىم؟
قانداق ياشىدىم؟
قانداق ياشايمەن؟
دائىم ئۆزەمگە قويىمەن سوئال.
ۋىجدانىم دەر:
كۆپ جاپا تارتقان بولساڭمۇ
خەلق رىزا بولغىدەك قىلغان ئىشىڭ ئاز.
قارا، نەزەر سال،
يۇرىكىنى مەشئەل قىلىپ

دۇنيانى ئايلانغان،
دۇنياغا يورۇقلۇق بەرگەن،
دۇنياغا ئارام بەخش ئەتكەن،
ئايغا چىققان ئاقىللاردىن-ئۆلگە-ئال.
شائىرسەن!
ئىنسانلىق پەزىلىتىڭنى،
گۈزەل خىسلىتىڭنى،
باشقىلارغا بىر بۆلۈپ،
سۆزۈڭ ھەركىتىڭگە ئوخشىماي
لەنەتكە قالما!
ھېسسىياتلىق ئادەمسەن!
ئەقىدەڭدىن كەچمە،
ئىرادەڭدىن يانما،
بوشاشما،
ئەجرىڭنى دەرياغا سال.
پۇلغا-ئاتاقا،
مەنسەپكە ئەمەس،
مۇھەببەت باغلا ھاياتقا!
قەدىرلىنىپ ياشا.
مەن ھاياتنى سۆيىمەن!
ئادەمنى ياخشى كۆرىمەن!!
ۋىجدان بۇيرۇقىغا سالىمەن قۇلاق.

يىللار ئۆتتۈۋېرگەنلار،
يېڭى - يېڭى سۈرەتلەرنى قالدۇرۇپ.
ئالبوم قىلاي،
كۆرۈپ ئەۋلادىم ئالسۇن ئىبرەت،
ئالسۇن ساۋاق.
بىر - بىرىنى كولىمىسۇن!
بىر - بىرىنى يۆلىسۇن.
بىر - بىرىگە كۆيۈنسۇن!
بىر - بىرىدىن سۆيۈنسۇن.
تىلەيمەنكى ئەي يىللار،
خۇنۇك،
دەھشەتلىك،
قاتىلدەك ۋەھشى،
پاھىشىدەك نەپرەتلىك،
بەد - بەشىرە سۈرەتلەرنى
ئۇلار كۆرمىسۇن!

1990 - يىل

چېچىمغا ئاق چۈشۈردى يېڭى يىل،
قولۇمدا قەلەم،
بېشىمدا غەم،

قەلب كۆزىدە سالىمەن لەزەر.
يۇرتۇمدا، ۋەتىنىمدە
توپا ـ چاڭ،
پىتنە ـ پاسات ئازىيىپتۇ.
بۇ نېمىدېگەن خۇشاللىق ـ ھە!
بىر چاغدا قاراپ تۇرسام،
مەكتەپتىن يانغان ئوغۇل ـ قىزىم
يەتكۈزدى ماڭا خۇش خەۋەر:
ـ دادا ـ دادا!
تېپىلىپتۇ تەكلىماكاندىن
بىر قەدىم شەھەر.
دېدىم: باللىرىم
ئەل تەقەززا بولغان
تارىخىمىز يېزىلىپ بولدى،
پەردە ئېچىلىپ بولدى.
كەينىمىزدە قالغانىنىڭ
ھەممىسى ھېكايە،
ھەممىسى چۈش.
ئالدىمىزدا شانلىق زەپەر.
ئوقۇغۇچىلار قۇشتەك قاناتلانغىچە،
يۇيۇلۇپ كەتكۈسى نۇر بىلەن تۇپراقنى!
قالمىسۇن چاڭ ـ توزاڭ.

قاپلسۇن چۆل ـ جەزىرىنى،
مۇزاتنى، بوغدانى،
نۇر سۆيگەن يېشىل باراڭ.

2000 ـ يىل

ئېلىپ كەپتۇ يېڭى يىل نەۋرەمگە،
ناخشا ئېيتالايدىغان،
ئاپتۇمات ئاتالايدىغان قونچاق.
نەۋرەم ئۇنى كۆردى،
ئالدى ـ كەينىگە ئۆتتى.
جەڭ باشلىدى ئۇنىڭ بىلەن،
داۋاملاشتى بۇ شىددەتلىك ئېلىشىش
ئۇزاق:
بىردىن قونچاق،
بېسىۋالدى نەۋرەمنى.
ــ ۋاي! ــ دېدى ئانىسى ئەنسىز.
كەتتى دادىسى چۆچۈپ.
بىرلا تۇرتۇپ نەۋرەم
ئۈستىگە چىقتى قونچاقنىڭ،
ئىككى پارە قىلدى،
بېشىنى يەرگە ئۇرۇپ.

ئەجەبلەندۇق شۇ دەم،
مومىسى سۆيدى پىشانىسگە،
ئانىسى سۆيدى مەڭزىگە.
ھۇششەرە ئوغلۇم، — دېدى ئاتىسى،
مېنىڭ يۇرىكىم كەلدى لەرزىگە.
نەۋرەم،
غالىب جەڭچىدەك مەردانە،
تۇراتتى كۆلۈپ،
كېرىلىپ.

ئويلىدىم،
چوڭمۇ،
كىچىكمۇ،
غەلىبە قىلالماس،
دۈشمەن ئالدىدا
قورقۇپ يېلىنىپ.
ھايات يولىدا،
مۇراد تاپالماس
ئارقىغا چېكىنىپ.
ئادەم دۇنيانى ئۆيىنىتىدۇ،
دۇنيا ئادەمنى ئويناتقاندەك.
يوللار ئۇزىرىدۇ
مۇساپە قىسقىرار،

تۇغۇلۇپ ئارزۇدىن يېڭى تىلەك،
نەۋرەم،
قەھرىمان نەۋرەم!
كاشكى سېنىڭ تويۇڭنى كۆرسەم؟!...
كاشكى سېنى ئارىسقا ئۇزىتىپ
كۈلۈپ تۇرۇپ ئۆلسەم.

1987 ـ يىل 1 ـ ئاي، قەشقەر.

مەسئۇل مۇھەررىرى: ياسىن مۇھەممەت
مەسئۇل كوررېكتورى: تۇرسۇن رەھىم

ھېيتگاھدا ھېيت كۈنى
(داستانلار)
مىرزاھىت كېرىمى

نەشر قىلغۇچى ۋە تارقاتقۇچى: مىللەتلەر نەشرىياتى
ساتقۇچى: جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرى
باسقۇچى: مىللەتلەر باسما زاۋۇتى

1989 - يىلى 12 - ئايدا 1 - قېتىم نەشر قىلىندى
1989 - يىل 12 - ئايدا بېيجىڭدا 1 - قېتىم بېسىلدى
باھاسى: 1.00 يۈەن